

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA FINANCÍ A ÚČETNICTVÍ

Katedra finančního účetnictví a auditingu

Hlavní specializace: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Pavla Svobodová

**Transformace účetního výsledku hospodaření na základ
daně z příjmů právnických osob**

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Libuše Müllerová, CSc.

2010

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Transformace účetního výsledku hospodaření na základ daně z příjmů právnických osob“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V..... dne.....

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce prof. Ing. Libuši Müllerové, CSc. za čas, který ochotně věnovala konzultacím, za její cenné rady a připomínky, které přispěly ke zkvalitnění této práce. Dále bych ráda poděkovala zástupcům nejmenované společnosti za poskytnuté údaje, data a materiály, které mohly být v rámci této práce analyzovány.

Anotace:

Diplomová práce se věnuje vzájemným vztahům a odlišnostem účetního výsledku hospodaření a základu daně z příjmů právnických osob. V práci jsou popisovány a prakticky dokumentovány úpravy, které je nutné provést při transformaci účetního výsledku hospodaření na základ daně. Z popisovaných úprav je podrobněji analyzována úprava z titulu rozdílné výše účetních a daňových odpisů a z titulu tvorby opravných položek k pohledávkám. Řešena je rovněž otázka dopadu oprav účetních chyb a omylů na účetní výsledek hospodaření a základ daně. Významná část diplomové práce se věnuje rozboru daňové uznatelnosti finančních nákladů z přijatých úvěrů a půjček. Tato problematika je analyzována z hlediska vývoje v rámci posledních dvou zdaňovacích období, přičemž je porovnána zejména tvrdost příslušných zákonných ustanovení pro daňové subjekty a z ní vyplývající výpočtová obtížnost.

Obsah

1.	ÚVOD.....	7
2.	VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ	10
3.	ZÁKLAD DANĚ	12
3.1.	Položky zvyšující účetní výsledek hospodaření pro účely stanovení základu daně z příjmů právnických osob.....	14
3.1.1.	Částky neoprávněně zkracující příjmy.....	14
3.1.2.	Částky, které jsou nákladem účetním, avšak dle ZDP mezi náklady být zahrnuty nemohou.....	15
3.1.3.	Částky pojistného na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které byly zaměstnavatelem sraženy za zaměstnance, avšak nebyly včas odvedeny.	17
3.1.4.	Částky uhrazených smluvních sankcí ze závazkových vztahů zaúčtovaných ve prospěch výnosů, jestliže byly v některém z předcházejících zdaňovacích období položkou snižující základ daně	18
3.1.5.	Částky neuhrazených závazků odpovídající pohledávce, od jejíž splatnosti uplynula stanovená lhůta.....	19
3.2.	Položky snižující účetní výsledek hospodaření pro účely stanovení základu daně z příjmů právnických osob.....	19
3.2.1.	Částky v podobě rozdílů, o který sankce ze závazkových vztahů zúčtované ve prospěch výnosů převyšují částky v tomto období přijaté.	20
3.2.2.	Následně uhrazené částky pojistného na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které byly zaměstnavatelem sraženy za zaměstnance.....	20
3.2.3.	Částky nákladů, které lze uplatnit jako náklady (výdaje) na dosažení, zajištění či udržení zdanitelných příjmů pouze za předpokladu, že byly uhrazeny.	20
3.2.4.	Částky nesprávně zvyšující příjmy.....	21
3.2.5.	Částky související s rozpouštěním rezerv a opravných položek, jejichž tvorba nebyla nákladem (výdajem) na dosažení, udržení a zajištění příjmů.	24
3.3.	Úprava účetního výsledku hospodaření na základ daně z titulu rozdílné výše účetních a daňových odpisů.....	24
3.4.	Opravné položky	31
3.4.1.	Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení.....	33
3.4.2.	Opravné položky k nepromlčeným ohledávám splatným po 31. prosinci 1994.....	34
3.4.3.	Opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh.....	35
3.4.4.	Ostatní opravné položky	35

4.	CHYBY V ÚČETNICTVÍ.....	42
4.1.	Časové hledisko oprav účetních nesprávností	43
4.1.1.	Oprava účetnictví dosud neuzavřeného účetního období.....	43
4.1.2.	Oprava účetnictví uzavřeného účetního období.....	45
5.	PRAVIDLA NÍZKÉ KAPITALIZACE	50
5.1.	Zdaňovací období roku 2008.....	51
5.1.1.	Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů	51
5.1.2.	Zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony	64
5.1.3.	Zákon č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony	68
5.1.4.	Přechodná ustanovení zákona č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony	70
5.2.	Postup daňového poplatníka ve zdaňovacím období roku 2008.....	73
6.	ZÁVĚR.....	78
7.	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A ÚČTOVACÍCH SCHÉMAT.....	82
8.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	84

1. ÚVOD

Za standardních podmínek by mělo být základním cílem podnikatelské činnosti realizované racionálně uvažujícím podnikatelským subjektem dosažení kladného výsledku hospodaření, tedy dosažení účetního zisku. Následná schopnost proměnit tuto pozitivní účetní kategorii v reálné finanční prostředky je již další otázkou, kterou by se účetní jednotka v rámci svého podnikání měla zabývat. Pro účely stanovení daňové povinnosti, kterou je daňový subjekt povinen přispět do veřejného rozpočtu, je však kritérium úspěšnosti podnikatelské činnosti vyjádřené výší daní z příjmů právnických osob posuzováno již z hlediska účetního vyjádření výnosů, nikoliv nutně doprovázeného odpovídajícími finančními toky. Lze tedy konstatovat, že každá podnikatelsky úspěšná účetní jednotka, resp. daňový subjekt, je nucena řešit problematiku základu daně vyjádřeného prostřednictvím svého účetního výsledku hospodaření. Účetní výsledek hospodaření a základ daně z příjmů právnických osob jsou kategorie, které se od sebe na straně jedné mohou hodnotově velmi výrazně odlišovat, na straně druhé je však nutné vnímat jejich neoddělitelnou propojenost a vazbu. A právě analýza těchto vzájemných vztahů, resp. odlišností by měla být hlavní náplní této diplomové práce.

Toto téma jsem si pro zpracování diplomové práce vybrala zejména z důvodu mé dosavadní praktické pracovní zkušenosti v poradenské společnosti zabývající se daňovou problematikou. Neustálá spolupráce s účetním oddělením našich klientů, resp. rozbor jejich účetních výkazů a dalších podkladů, mě jednoznačně utvrdily v názoru, že účetní a daňová oblast spolu nedílně souvisejí a řada daňových otázek je řešena pouze na základě východisek účetních.

V úvodu diplomové práce se tedy nejprve zabývám samostatným vymezením věcné náplně pojmů účetní výsledek hospodaření a základ daně. Nicméně v dalších kapitolách a podkapitolách se již snažím na tuto problematiku nahlížet celistvým pohledem zohledňujícím a porovnávajícím otázku jak účetní, tak daňovou.

Kapitola 3 popisuje základní úpravy, se kterými se lze při transformaci účetního výsledku hospodaření na základ daně z příjmů právnických osob setkat, a to nejdříve v podobě skutečností, jež se projevují jako položky zvyšující výsledek hospodaření pro účely zdanění, následně v podobě skutečností, které naopak dosažený výsledek hospodaření pro účely vyjádření základu daně snižují. Názornější zobrazení nutných

mimoúčetních úprav, se kterými může být popsána transformace v jednotlivých účetních, resp. zdaňovacích obdobích spojena, je dokumentováno na účetních datech poskytnutých společnostmi, se kterou jsem měla možnost v rámci zpracování své diplomové práce aktivně spolupracovat. Jedná se o středně velký výrobní podnik zabývající se podnikáním v oboru produkce přístrojů v chemickém průmyslu. V případě, že by určitá úprava, která byla cílem analýzy diplomové práce, nebyla u jmenované společnosti na základě poskytnutých reálných dat nutná, byly poskytnuté údaje fiktivně doplněny, aby i nadále mohla být praktická názornost aplikována.

V rámci popisu situací, které ve svém důsledku zvyšují, či snižují účetní výsledek hospodaření při převodu na základ daně, jsem se podrobněji věnovala otázkám dopadu rozdílné výše účetních a daňových odpisů a dále tvorby a následného rozpuštění opravných položek. Tyto problematiky jsou dle mého názoru jednou z nutných úprav, kterými se při stanovení své daňové povinnosti zabývá téměř každá účetní jednotka.

Další poměrně rozsáhlý prostor jsem v diplomové práci spojila s otázkou oprav účetních chyb a nesrovnalostí, které jsou zpravidla běžnou součástí podnikatelského života účetní jednotky. Z tohoto hlediska mě zajímaly nejenom druhy možných účetních omylů či způsoby jejich následné nápravy, ale zejména dopad a vliv provedených úprav na účetní výsledek hospodaření v jednotlivých účetních obdobích, resp. na základ daně v jednotlivých zdaňovacích obdobích.

Náplní kapitoly 5, tvořící svým rozsahem téměř jednu třetinu diplomové práce, je problematika daňové uznatelnosti či neuznatelnosti úroků a jiných finančních nákladů, které účetní jednotce plynou z přijatých úvěrů a půjček. Problematiku nízké kapitalizace, jako jednu z možných úprav účetního výsledku hospodaření na základ daně z příjmů právnických osob, jsem si zvolila z důvodu její vyšší komplikovanosti, ale i zajímavosti v rámci hlediska jejího účetního a daňového řešení. Otázka zvoleného způsobu financování podnikatelské činnosti jako jedné ze základních oblastí finančního řízení, a to prostřednictvím vlastního či cizího kapitálu, je zajisté do značné míry ovlivněna i daňovým dopadem jednotlivých variant. A právě v této oblasti docházelo v několika posledních obdobích k výrazným změnám a posunům, které nejdříve představovaly jednoznačné zpřísnění daňové povinnosti, přičemž následně byla nastavovaná pravidla postupným způsobem opět uvolňována. Cílem této části diplomové práce je tedy analýza jednotlivých legislativních změn, kterými

byla otázka úvěrů a půjček řešena v účetním, resp. zdaňovacím období roku 2008 a 2009 doplněná rovněž pravděpodobným výhledem řešení uplatněného ve zdaňovacím období roku 2010. Výhodnost či nevýhodnost cizích zdrojů, a tedy i případné doporučení jejich použití k financování podnikatelské činnosti, je prakticky vyvozena z konkrétních údajů a dat poskytnutých již zmíněnou spolupracující společností.

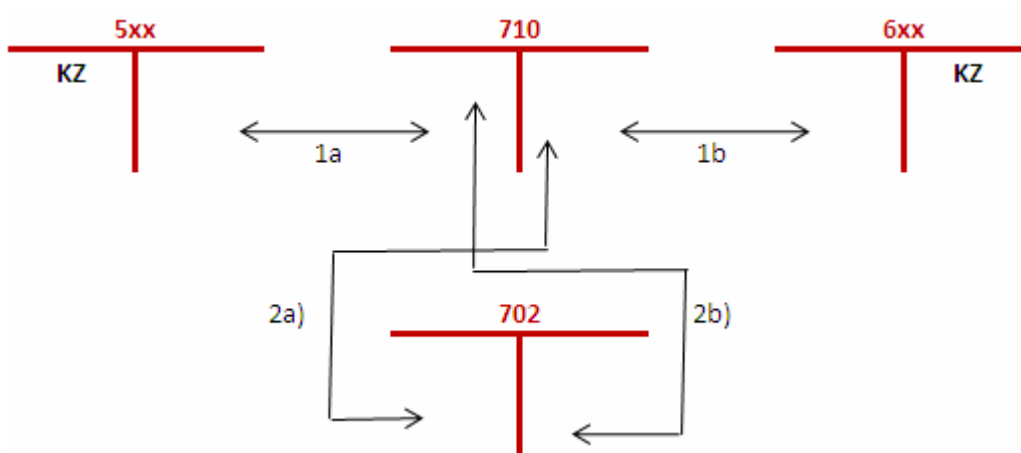
2. VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ

Výsledek hospodaření jako účetní kategorie je vymezen Vyhláškou č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „Vyhláška 500“), a to jako rozdíl mezi náklady a výnosy zúčtovanými v příslušném účetním období. České účetní předpisy však již ve svých ustanoveních, na rozdíl od Mezinárodních účetních standardů, tyto součásti výsledku hospodaření z hlediska jejich podstatných znaků a charakteristik nedefinují. Vyhláška se ve svém § 38 věnuje pouze obsahovému vymezení jednotlivých výsledků hospodaření tvořících součást výkazu zisku a ztráty. Věcně navazující pokyny jsou uvedeny v Českém účetním standardu pro podnikatele č. 019 Náklady a výnosy (dále jen „ČÚS019“) zabývajícím se postupy účtování, které by měly být účetní jednotkou při účtování o nákladech a výnosech dodrženy. Blíže jsou vymezeny náklady a výnosy z hlediska účtové třídy, následně doplněné uváděnými příklady nákladových a výnosových položek dle jednotlivých účtových tříd, přičemž je však nutné mít na paměti, že uvedený výčet není definitivní a je možné ho doplňovat obdobnými položkami odpovídajícími ekonomickému charakteru vymezených účtů.

V účetních předpisech lze spatřit rovněž vazbu na daňovou povinnost účetní jednotky. V rámci analytického rozlišení nákladových a výnosových účtů by mělo být respektováno hledisko následného ovlivnění či neovlivnění kalkulace základu daně z příjmu právnických osob. Kvalitně vytvořený účetní podklad se do této kalkulace zajisté pozitivně promítne z hlediska věcné správnosti i časové náročnosti. Rovněž se připomíná toková charakteristika výsledkových účtů, tedy sledování toku příslušných položek v průběhu účetního období, a to narůstajícím způsobem od počátku stanoveného období. Na základě Českého účetního standardu pro podnikatele č. 002 Otevírání a uzavírání účetních knih (dále jen „ČÚS002“) jsou konečné zůstatky výsledkových účtů převedeny na závěrkový účet 710 Účet zisků a ztrát, přičemž konečné zůstatky nákladových účtů jsou zúčtovány na vrub a konečné účty výsledkových účtů ve prospěch tohoto účtu. Porovnáním obrátů Účtu zisků a ztrát stanovíme výsledek hospodaření za příslušné účetní období, kterým je ztráta v případě kladného konečného zůstatku na straně Má dáti, resp. zisk v případě kladného konečného zůstatku na straně Dal účtu. Zjištěný konečný zůstatek Účtu zisku a ztrát je následně zúčtován na vrub v případě realizované ztráty, resp. ve

prospěch v případě realizovaného zisku závěrkového účtu 702 Konečného účtu rozvažného.

Účtovací schéma č. 1: Uzavírání účetních knih

- 1a) Zúčtování konečných zůstatků nákladových účtů na vrub Účtu zisků a ztrát
- 1b) Zúčtování konečných zůstatků výnosových účtů ve prospěch Účtu zisků a ztrát
- 2a) Zúčtování realizované ztráty na vrub Konečného účtu rozvažného
- 2b) Zúčtování realizovaného zisku ve prospěch Konečného účtu rozvažného

Zdroj: Vlastní účtovací schéma

3. ZÁKLAD DANĚ

Základ daně z příjmů právnických osob, který je rozhodující pro stanovení daňové povinnosti účetní jednotky v příslušném zdaňovacím období, je vymezen zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZDP“) v § 23 odst. 1, a to jako rozdíl mezi zdanitelnými výnosy (příjmy) a náklady (výdaji) vynaloženými na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů. Obě kategorie rozhodující pro určení základu daně, tedy jak zdanitelné výnosy, tak daňově uznatelné náklady, jsou ZDP jednoznačně vymezeny a je nutné konstatovat, že pohled daňový je v řadě případů odlišný od pohledu účetního. Z výše uvedeného vyplývá, že položky účetního výsledku hospodaření a základu daně z příjmů právnických osob nejsou totožné a v daném účetním, resp. zdaňovacím období se mohou hodnotově výrazně odlišovat.

Přes výše vymezené odlišnosti je nutné respektovat zásadní propojenost mezi účetními a daňovými povinnostmi. Návaznost účetnictví a základu daně z příjmů právnických osob je vyjádřena v § 23 odst. 10 ZDP, ve kterém je účetnictví vymezeno jako výchozí podklad pro určení základu daně. Na základě § 23 odst. 2 písm. a) ZDP je konkrétním východiskem právě účetní výsledek hospodaření, a to před zdaněním, tak, jak je uvedený ve výkazu zisku a ztráty dané účetní jednotky. Pro daňové účely je vždy respektována česká účetní legislativa. Tedy i ty účetní jednotky, kterým zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „ZoÚ“) v § 19 odst. 9) ukládá povinnost účtovat a sestavovat účetní závěrku dle Mezinárodních účetních standardů, jsou nuceny dosažený výsledek hospodaření přetransformovat do podoby, v jaké by byl realizován za předpokladu účtování a sestavení účetní závěrky dle českých účetních předpisů. Pro zvládnutí této problematiky byla výše uvedená ustanovení doplněna Pokynem č. D-295 pro účetní jednotky, které jsou dle § 19 odst. 9 zákona o účetnictví povinny použít pro účtování a sestavení účetní závěrky Mezinárodní účetní standardy (dále jen „Pokyn D-295“), dle kterého pro účely průkaznosti rozdílů mezi výsledky hospodaření dosažených dle odlišných účetních systémů je nutné doplnit účetní doklady, hlavní knihu a knihy analytických účtů záznamy odpovídajícími české účetní úpravě. Pro tyto účely je účetní jednotka také povinna vypracovat přehled, který svým členěním a obsahem bude odpovídat výkazu zisku a ztráty v českém pojetí.

Výsledek hospodaření, z něhož se při stanovení základu daně vychází, je zjišťován jako rozdíl mezi částkami zúčtovanými v rámci účtové třídy 6 a částkami zúčtovanými v rámci účtových skupin 50 až 58. Za předpokladu, že stanovení daňové povinnosti předchází uzavření účetních knih, nemají účty 591, resp. 593 žádné konečné zůstatky a daň z příjmů právnických osob je zaúčtována až na základě výše zjištěné v daňovém přiznání za dané účetní období. V určitých případech, např. z důvodu zákonné povinnosti ověření účetní závěrky auditorem, je účetní jednotka nucena k uzavření účetnictví ještě dříve, než je skutečná daňová povinnost z titulu daně z příjmů právnických osob za dané účetní období známa. I v této situaci však nesmí být očekávaná daňová povinnost v účetnictví opomenuta. Na základě respektu zásady opatrnosti vymezené v § 25 odst. 3 ZoÚ je účetní jednotka při sestavení účetní závěrky povinna vzít v úvahu „všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků, a jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky“.¹⁾ Povinnost účetní jednotky uhradit za dané účetní období stanovenou daň z příjmů právnických osob vymezenou definicí zásady opatrnosti zajisté naplňuje, a proto je nutné ji respektovat v podobě vytvořené účetní rezervy na daň z příjmů. Vytvořená rezerva se promítne do účtů 591, resp. 593 a stane se tak součástí realizovaného výsledku hospodaření. Za účelem použití výsledku hospodaření jako východiska k odvození základu daně v daňovém přiznání je však nutné takto dosažený výsledek hospodaření od vlivu zúčtované daně očistit, a to způsobem vymezeným následující tabulkou:

Tab. č. 1: Očištění výsledku hospodaření od vlivu zúčtované daňové povinnosti.

výnosy	6xx
náklady (včetně účtů účtové skupiny 59)	5xx
VH po zdanění	6xx - 5xx
účty účtové skupiny 59	obrat MD (+)
	obrat DAL (-)
VH před zdaněním	(6xx - 5xx) + (-) účty účtové skupiny 59

Zdroj: Vlastní tabulka

Výše uvedená tabulka ukazuje, že o obraty zúčtované v průběhu účetního období na straně Má dáti účtů účtové skupiny 59, je nutné dosažený výsledek hospodaření zvyšovat, naopak obraty strany Dal těchto účtů budou výsledek hospodaření jako

¹ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

východisko daňové povinnosti účetní jednotky snižovat. Formální správnost tohoto výpočtu je možné zkontrolovat vazbou na údaj výkazu zisku a ztráty v jeho posledním řádku, tedy výsledku hospodaření před zdaněním.

Výsledek hospodaření zjištěný z účetnictví, případně upravený o vliv zúčtované daňové rezervy na daň z příjmů, bude v rámci zpracování přiznání k dani z příjmů právnických osob evidován na řádku 10 tohoto přiznání. Následné úpravy samotné transformace pro zjištění daňového základu, tak, jak jsou popsány ZDP, budou realizovány v řádcích 20 až 170, přičemž nejdříve se uvedou skutečnosti vedoucí ke zvýšení účetního výsledku hospodaření, následně se vymezí položky naopak výsledek hospodaření snižující. Důvodů uskutečňovaných úprav je celá řada a jsou podrobně popsány v § 23 odst. 3 ZDP. Některé z těchto úprav, doplněné pro názornost konkrétním příkladem, jsou uvedeny v následujících odstavcích.

3.1. Položky zvyšující účetní výsledek hospodaření pro účely stanovení základu daně z příjmů právnických osob

Skutečnosti mající za následek povinné zvýšení daňového základu vycházejícího z realizovaného účetního výsledku hospodaření jsou vymezeny v § 23 odst. 3 písm. a) ZDP.

Výsledek hospodaření je zvyšován např. o:

3.1.1. Částky neoprávněně zkracující příjmy

Pro daňové účely je nezbytně nutné dodržovat časovou souvislost výnosů a souvisejícího období. Tedy dosažené výnosy, které jsou předmětem daně z příjmů, musí být bezpodmínečně zdaněny v tom zdaňovacím období, s jejichž vznikem souvisí, nikoliv nutně v období, kdy byly dosažené výnosové částky promítnuty do výsledkových účtů.

Příkladem neoprávněného zkrácení příjmů může být situace, kdy se do účetního výsledku hospodaření roku 2009 promítne snížení výnosů z titulu opravy účetní chyby související s předešlým účetním obdobím. Do základu daně však toto snížení výnosů nemůže být zahrnuto z důvodu věcné a časové nesouvislosti, jelikož zúčtované snížení souvisí s předchozím zdaňovacím obdobím a v roce 2009 by tedy

došlo k neoprávněnému snížení zdanitelných výnosů. Částka opravovaných výnosů se ve zdaňovacím období roku 2009 zohlední jako položka zvyšující základ daně na řádku 30 daňového přiznání.

V souvislosti s daňovou povinností je nutné rovněž analyzovat obvyklost cen sjednaných mezi obchodními partnery představující v případě jejich výrazné výhodnosti částku dosaženého příjmu (výnosu), která nebyla daňovým subjektem řádně zdaněna. Problematika dosažených nepeněžních příjmů (výnosů) souvisí zejména s obchodními transakcemi uskutečňovanými osobami spojenými definovanými v § 23 odst. 7 ZDP. Pokud u kapitálově či jinak spojených obchodních partnerů dojde k realizaci transakce za ceny výhodnější, než by byly ceny dosažené v běžných tržních podmínkách mezi nezávislými subjekty, zjištěný rozdíl mezi cenou nastavenou trhem a cenou uskutečněné transakce bude u prodávajícího dodaněn jako částka neoprávněně zkracující příjem.

3.1.2. Částky, které jsou nákladem účetním, avšak dle ZDP mezi náklady být zahrnuty nemohou.

Daňově neuznatelné náklady jsou vymezené v § 25 odst. 1 ZDP. Lze si povšimnout, že některé položky označované v tomto paragrafu jako náklad (výdaj), však ve svém charakteru nejsou nákladem účetním (příkladem jsou vyplácené podíly na zisku). Daňově neúčinné náklady jsou uváděny na řádku 40 daňového přiznání s určitými výjimkami, jako je např. kladný rozdíl mezi hodnotou účetních a daňových odpisů, který se promítne na řádku 50. Daňově neuznatelná položka se může vyskytovat téměř na jakémkoliv účtu účtové třídy 5. V případě některých účtů lze o daňové neuznatelnosti hovořit téměř automaticky, konkrétně lze uvést účet 513 představující náklady na reprezentaci účetní jednotky, účet 523, na kterém je promítnuta odměna vyplacená členovi statutárního orgánu společnosti a družstva či účet 528 zahrnující benefity poskytnuté zaměstnavatelem svým zaměstnancům nad rámec, k němuž jsou zákonem povinni či oprávněni (jedná se např. o hodnotu příspěvku na stravování zaměstnanců přesahující 55 % z ceny jednoho jídla). Kromě těchto výše uvedených nákladů, jež jsou z daňového hlediska poměrně jasně identifikovatelné, je však nutné vzít v pozornost i skupinu dalších nákladových účtů, které sice daňově uznatelné jsou, ale teprve v okamžiku jejich finančního vyjádření. Jedná se např. o různé smluvní sankce z uzavřených závazkových vztahů, jako jsou penále či úroky

z prodlení, jejichž evidenci na účtu 544 lze promítnout mezi daňově uznatelné náklady až v okamžiku jejich zaplacení. Stejný daňový režim je nastaven u některé z dalších daňových povinnosti účetní jednotky, konkrétně jde o daň z nemovitostí či daň z převodu nemovitostí. Promítnutí se vzniklé, avšak v daném účetním období neuhrazené smluvní pokuty do účetního výsledku hospodaření a základu daně v jednotlivých účetních, resp. zdaňovacích obdobích je zdokumentováno následujícím konkrétním příkladem:

Zadání:

Účetní jednotce xxx byl v roce 2008 jeho obchodním partnerem vyměřen úrok z prodlení v celkové hodnotě 15 000 Kč. K 31.12.2008 byla z této částky úroku z prodlení účetní jednotkou xxx uhrazena pouze polovina. Zbýlá výše smluvní sankce byla zaplacená počátkem roku 2009.

Tab. č. 2: Účetní operace v účetním období roku 2008

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
přijatá faktura za nákup zboží	300 000	504	321
úrok z prodlení z titulu včasného nezaplacení přijaté faktury	15 000	544	321
úhrada poloviny úroku z prodlení	7 500	321	221

Zdroj: Vlastní tabulka

Tab. č. 3: Účetní operace v účetním období roku 2009

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
úhrada zbylé části úroku z prodlení	7 500	321	221

Zdroj: Vlastní tabulka

V roce 2008 bude nutné pro daňové účely dosažený účetní výsledek hospodaření v podobě ztráty ve výši 315 000 Kč upravit o částku nezaplacené části úroku z prodlení. Částka 7 500 Kč je ve zdaňovacím období roku 2008 položkou zvyšující základ daně promítnutá v daňovém přiznání na řádku 40. Naopak ve zdaňovacím období roku 2009, ve kterém byla zbylá hodnota úroku z prodlení doplacená, je možné částku 7 500 Kč v kalkulaci základu daně považovat za částku snižující základ daně, a to na řádku 111 daňového přiznání, ačkoliv v tomto zdaňovacím období nebyla do nákladových účtů vůbec promítnuta.

Daňově neuznatelným nákladem je mimo jiné určitá část úroků a dalších finančních nákladů spojená s poskytnutými úvěry a půjčkami, uvedené problematice se podrobně věnuje kapitola 5 této diplomové práce.

3.1.3. Částky pojistného na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které byly zaměstnavatelem srazeny za zaměstnance, avšak nebyly včas odvedeny.

Pro daňovou uznatelnost výše uvedeného pojistného je nutné sražené pojistné uhradit příslušným institucím nejpozději do konce měsíce následujícího po uplynutí zdaňovacího období. Ve zdaňovacím období případné úhrady opožděného pojistného bude výsledek hospodaření pro účely stanovení základu daně o tuto částku snížen.

Tato situace je prakticky popsána následujícím příkladem:

Zadání:

Účetní jednotka xxx v roce 2008 v návaznosti na vyplacené hrubé mzdy ve výši 600 000 Kč srazila svým zaměstnancům částku pojistného na sociální zabezpečení ve výši 150 000 Kč a částku pojistného na veřejné zdravotní pojištění ve výši 54 000 Kč. Pojistné za měsíc prosinec 2008 nebylo účetní jednotkou zapláceno do konce 31.1.2009, dlužná částka ve výši 17 000 Kč (12 500 Kč za správou sociálního zabezpečení a 4 500 Kč za veřejnou zdravotní pojišťovnou) byla účetní jednotkou xxx uhrazena v průběhu měsíce února 2009.

Tab. č. 4: Účetní operace v účetním období roku 2008

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
hrubá mzda	600 000	521	331
pojistné na sociální zabezpečení	150 000	524100	336100
pojistné na veřejné zdravotní pojištění	54 000	524200	336200
úhrada části pojistného na sociální zabezpečení	137 500	336100	221
úhrada části pojistného na veřejné zdravotní pojištění	49 500	336200	221

Zdroj: Vlastní tabulka

Tab. č. 5: Účetní operace v účetním období roku 2009

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
úhrada zbylé části pojistného na sociální zabezpečení	12 500	336100	221
úhrada zbylé části pojistného na veřejné zdravotní pojištění	4 500	336200	221

Zdroj: Vlastní tabulka

Ve zdaňovacím období roku 2008 účetní jednotka xxx v souvislosti s uplatněním osobních nákladů na své zaměstnance ve výši zaúčtovaných hrubých mezd a nákladů na sociální a zdravotní pojištění vykázala účetní výsledek hospodaření v podobě

ztráty v hodnotě 804 000 Kč. Pro daňové účely však musí být dosažená daňová ztráta snížena, resp. základ daně musí být zvýšen, a to o částku 17 000 Kč představující část celkového pojistného, které bylo zaměstnancům účetní jednotky xxx sraženo, avšak na účet příslušných institucí nebylo odvedeno do požadovaného termínu 31.1.2009. Základ daně účetní jednotky xxx dosahuje tedy z tohoto titulu daňové ztráty pouze ve výši 787 000 Kč. Ve zdaňovacím období roku 2009 je naopak možné dosažený účetní výsledek hospodaření při transformaci na základ daně o částku dodatečně zaplaceného pojistného ve výši 17 000 Kč snížit.

3.1.4. Částky uhrazených smluvních sankcí ze závazkových vztahů zaúčtovaných ve prospěch výnosů, jestliže byly v některém z předcházejících zdaňovacích období položkou snižující základ daně

Prospěchy plynoucí účetní jednotce v podobě penále, úroků z prodlení či jiných druhů sankcí vyplývajících z uzavřených smluvních vztahů s obchodními partnery, které byly v okamžiku jejich vzniku zaúčtované ve prospěch výnosového účtu, zpravidla účtu 644 Smluvní pokuty a úroky z prodlení, jsou součástí základu daně a tedy i zdaněny až v okamžiku jejich úhrady dlužnou stranou. Z výše uvedeného plyne, že v tom zdaňovacím období, ve kterém byl sice vzniklý výnos zaúčtován na příslušný výnosový účet, nebyl však v tomto období protistranou zaplacen, je tato částka položkou snižující základ daně, a to na řádku 111 daňového přiznání. Následně v tom zdaňovacím období, ve kterém je dlužná částka finančně vypořádána, dojde naopak ke zvýšení základu daně o zinkasovanou částku, a to na řádku 30 daňového přiznání. Tuto účetní a daňovou problematiku dokumentuje následující konkrétní příklad:

Zadání:

Účetní jednotka xxx v roce 2008 vyměřila svému obchodnímu partnerovi úrok z prodlení v celkové hodnotě 15 000 Kč. K 31.12.2008 byla z této částky úroku z prodlení uhrazena pouze polovina. Zbýlá výše smluvní sankce byla protistranou zaplacená počátkem roku 2009.

Tab. č. 6: Účetní operace v účetním období roku 2008

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
vydaná faktura za prodej zboží	300 000	311	604
úrok z prodlení z titulu včasného nezaplacení vydané faktury	15 000	311	644
úhrada poloviny úroku z prodlení	7 500	221	311

Zdroj: Vlastní tabulka

Tab. č. 7: Účetní operace v účetním období roku 2009

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
úhrada zbylé části úroku z prodlení	7 500	221	311

Zdroj: Vlastní tabulka

Ve zdaňovacím období roku 2008 byl dosažený výsledek hospodaření z titulu vydané faktury za prodané zboží a předepsaného úroku z prodlení v celkové výši 315 000 Kč. Pro daňové účely bude hodnota účetního výsledku hospodaření na řádku 111 daňového přiznání snížena o částku neuhrazené části úroku z prodlení, tedy o 7 500 Kč. Ve zdaňovacím období roku 2009 bude zbylá část uhrazené smluvní sankce na řádku 30 daňového přiznání položkou zvyšující dosažený účetní výsledek hospodaření, ačkoliv v tomto období nebyla do výnosů účetní jednotky vůbec promítnuta.

3.1.5. Částky neuhrazených závazků odpovídající pohledávce, od jejíž splatnosti uplynula stanovená lhůta.

S účinností od 1. ledna 2008 je nutné zvýšit výsledek hospodaření o hodnotu neuhrazených závazků, od jejichž lhůty splatnosti uplynulo více jak 36 měsíců, resp. došlo k jejich promlčení. Ve zdaňovacím období, ve kterém dojde k úhradě tohoto polhůtního závazku, je naopak možné výsledek hospodaření o uhrazenou částku snížit.

3.2. *Položky snižující účetní výsledek hospodaření pro účely stanovení základu daně z příjmů právnických osob*

V případě analýzy situací vedoucích ke snížení základu daně z příjmů je ZDP povinně rozlišováno mezi skutečnostmi, jež budou mít za následek snížení daňového základu vždy a skutečnostmi, které mohou být daňovým poplatníkem využity ke snížení jeho daňové povinnosti fakultativně na základě vlastního rozhodnutí.

Dosažený účetní výsledek hospodaření je nutné povinně snížit o položky definované v § 23 odst. 3 písm. b) ZDP. Mezi tyto položky, které se promítnou na řádku 111 daňového přiznání, patří:

3.2.1. Částky v podobě rozdílu, o který sankce ze závazkových vztahů zúčtované ve prospěch výnosů převyšují částky v tomto období přijaté.

Jak již bylo popsáno v rámci položek zvyšujících daňový základ, zdanění výnosů z výše uvedených transakcí je vázáno na okamžik úhrady. Jedná se tedy o analogické ustanovení nahlízející na skutečnost výnosových smluvních sankcí ve zdaňovacím období jejich zaúčtování ve prospěch účtu 644, která však nebyla spojena s patřičnou finanční úhradou.

3.2.2. Následně uhrazené částky pojistného na sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které byly zaměstnavatelem srazeny za zaměstnance.

Tato skutečnost snižující základ daně opět navazuje na již uvedené povinné zvýšení daňového základu o částky zákonného pojistného zaúčtovaného na vrub nákladového účtu, avšak neodvedeného na účet České správy sociálního zabezpečení, resp. Všeobecné zdravotní pojišťovny.

3.2.3. Částky nákladů, které lze uplatnit jako náklady (výdaje) na dosažení, zajištění či udržení zdanitelných příjmů pouze za předpokladu, že byly uhrazeny.

Jak již bylo výše zmíněno, daňová uznatelnost některých účetních nákladů je vázána okamžikem jejich zaplacení, jedná se např. o smluvní pokuty, penále a úroky z prodlení, či o některé druhy daní jako je daň z nemovitostí, resp. daň z převodu nemovitostí, a proto tedy pokud se tyto uvedené položky budou odlišovat zdaňovacím obdobím svého zaúčtování na nákladové účty a zdaňovacím obdobím svého zaplacení, je nutné respektovat zákonem nastavený daňový režim prvotního zvýšení základu daně v okamžiku zaúčtování a následného snížení základu daně v okamžiku zaplacení.

Kromě výše popsaného povinného snížení účetního výsledku hospodaření při jeho převodu na základ daně, jsou v § 23 odst. 3 písm. c) ZDP uvedeny položky, o které není povinné, ale je možné dosažený účetní výsledek hospodaření snížit, čehož zajisté racionálně uvažující daňový subjekt snažící se minimalizovat svoji daňovou povinnost rád využije.

Mezi položky fakultativně snižující základ daně z příjmů, které budou promítnuty na řádku 112 daňového přiznání, patří:

3.2.4. Částky nesprávně zvyšující příjmy

Ne všechny částky, které byly v příslušném zdaňovacím období zaúčtované ve prospěch výnosů, musí být v tomto zdaňovacím období rovněž zdaněny. Kromě důvodů časové souvislosti spojené s okamžikem zaplacení, o kterých jsme se již zmínili u položek povinně snižujících daňový základ a položek, které dle ustanovení ZDP patří mezi příjmy, resp. výnosy, jež nejsou předmětem daně z příjmů, resp. jsou od této daně osvobozené, existují rovněž výnosové položky, které do základu daně z různých zákonem stanovených důvodů nebudou zahrnuty.

Mezi položky nezahrnuté do základu daně definované v § 23 odst. 4 ZDP mimo jiné patří:

Příjmy podléhající zvláštní sazbě daně

Na řádku 120 daňového přiznání budou jako položky snižující daňový základ zohledněny výnosové položky, na které bude v rámci daňového režimu uplatněna zvláštní sazba daně z příjmů. Zdanění provedené prostřednictvím tzv. srážkové daně má za následek očištění dosaženého příjmu (výnosu) o daňovou povinnost přímo u jeho zdroje, přičemž následné zaúčtování ve prospěch výnosového účtu proběhne již v jeho zdaněné netto hodnotě. K nejběžnějším příjmům (výnosům) uvedeným v § 36 odst. 2 ZDP, jichž se popsané srážkové zdanění týká, náleží např. přijaté podíly na zisku plynoucí společníkovi z účasti na akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, komanditistovi v komanditní společnosti, členovi družstva či podíly na zisku tichého společníka. Rovněž jsou sem mimo jiné řazeny dosažené příjmy v podobě vypořádacích podílů a podílů na likvidačním zůstatku. Nezbytnou podmínkou zahrnutí příjmu mezi ty, jež podléhají srážkové dani, je jeho dosažení ze zdrojů na území České republiky. Z logiky nastavené rovnováhy mezi daňovou

povinností daňového subjektu a příjmem státu do veřejného rozpočtu vyplývá, že tak, jak tyto uvedené výnosy nebudou v rámci základu daně příjmů zdaněny, nesmí být na druhé straně veškeré náklady vynaložené na dosažení, zajištění či udržení těchto nezdaňovaných příjmů zahrnuty mezi daňově účinné. Jinak řečeno, související nákladové položky, představované např. nabývací cenou obchodního podílu či následnými náklady spojnými s jeho držbou, budou v rámci daňového přiznání vyloučeny na řádku 40.

Příjmy zdaněné v rámci samostatného základu daně

Pokud daňový subjekt dosáhne příjmů (výnosů) kapitálového charakteru, čímž opět rozumíme vyplacené podíly na zisku, vypořádací podíly či podíly na zisku, které byly tentokrát realizované prostřednictvím zdrojů netuzemských, tedy nepocházejících z území České republiky, nestanou se dosažené výnosové položky součástí obecného základu daně, nýbrž budou zahrnuty do tzv. samostatného základu daně zdaněného jednotnou daňovou sazbou, odlišnou a nezávislou ve své výši na obecné sazbě daně z příjmů právnických osob. Zahrnutí dosažených zahraničních dividendových výnosů mezi položky snižující obecný základ daně, které bude promítnuto na řádku 130 daňového přiznání, tedy však neznamena, že by tyto příjmy nebyly zdaněny vůbec. Tyto příjmy, které tentokrát do účetnictví budou promítnuty v jejich hrubé podobě, tedy bez očištění o jejich následné daňové snížení, budou vykázány jako součást již zmíněného samostatného základu daně, a to na řádku 331 daňového přiznání. Pro zdanění příjmů (výnosů) zahrnutých do samostatného základu daně bude uplatněna konstantní sazba daně ve výši 15 %.

Příjmy (výnosy), které již byly sazbou daně z příjmů právnických osob jednou zdaněny

V případě, že v určitém zdaňovacím období budou na příslušné výnosové účty zaúčtovány položky, které již byly předmětem daně některého z předcházejících zdaňovacích období a byly tedy již řádně zdaněny, je možné zaúčtované výnosy v daném zdaňovacím období považovat za položky snižující základ daně z příjmů, přičemž toto snížení bude promítnuto na řádku 140 daňového přiznání. Příčinou vedoucí účetní jednotku k zaúčtování výnosů již jednou zdaněných může být např. podání dodatečného daňového přiznání, v jehož důsledku dojde ke snížení již zaúčtované daňové povinnosti některého z předcházejících zdaňovacích období.

Výnos související s daňově neuznatelným nákladem

Jestliže účetní jednotka ve zdaňovacím období dosáhne výnosů, s jejichž realizací související náklady nebyly považovány za položky vynaložené na jejich dosažení, zajištění či udržení a byly tedy z tohoto titulu vyloučeny z daňově účinných nákladů, je možné tyto vázané výnosy z titulu nastavené daňové rovnováhy rovněž vyloučit z režimu zdanění.

Pro názornost je uvedená daňová situace zobrazena v následujícím konkrétním příkladě:

Zadání:

Účetní jednotce xxx byl v roce 2008 vyměřen příslušným správcem daně úrok z prodlení ve výši 20 000 Kč. Celá částka daňové sankce byla v příslušném roce rovněž uhrazena. V roce 2009 se účetní jednotka rozhodla požádat o prominutí daňového příslušenství z titulu jeho neoprávněného vyměření. Správce daně na základě předložené žádosti prominul část vyměřeného daňového úroku z prodlení, a to ve výši 5 000 Kč.

Tab. č. 8: Účetní operace v účetním období roku 2008

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
vyměření daňového úroku z prodlení	20 000	545	379
úhrada vyměřeného daňového úroku z prodlení	20 000	379	221

Zdroj: Vlastní tabulka

Tab. č. 9: Účetní operace v účetním období roku 2009

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
prominutí části vyměřeného daňového úroku z prodlení	5 000	378	648
úhrada prominuté části vyměřeného daňového úroku z prodlení	5 000	221	378

Zdroj: Vlastní tabulka

Ve zdaňovacím období roku 2008 bude účetní výsledek hospodaření v podobě ztráty ve výši 20 000 Kč, který vznikl z titulu daňového úroku z prodlení, pro daňové účely zvýšen o celou vyměřenou částku, základ daně tedy dosáhne nulové hodnoty. Daňové sankce představované pokutami, penálem či úroky z prodlení předepsanými příslušným správcem daně, jsou totiž dle ustanovení § 25 odst. 1 písm. f) ZDP vždy daňově neuznatelným nákladem, a to i přes jejich úhradu. Ve zdaňovacím období roku 2009 je část prominutého úroku z prodlení ve výši 5 000 zaúčtována ve prospěch výnosového účtu 648 Ostatní provozní výnosy. Z daňového hlediska však

bude uplatněna uvedená zásada nezdanění výnosů, jejichž dosažení souvisí s daňově neúčinnými náklady, a proto dosažený výnos v podobě prominuté části vyměřeného daňového úroku z prodlení bude ve zdaňovacím období roku 2009 položkou snižující základ daně, a to na řádku 140 daňového přiznání.

3.2.5. Částky související s rozpouštěním rezerv a opravných položek, jejichž tvorba nebyla nákladem (výdajem) na dosažení, udržení a zajištění příjmů.

Jelikož tvorba rezerv a opravných položek, která není v souladu se zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (dále jen "ZoR"), byla účetním nákladem, který však pro daňové účely není možné uznat, jsou tyto položky v okamžiku jejich rozpouštění promítajícím se do snížení nákladů částkami snižující základ daně z důvodu zabránění jejich duplicitnímu zdanění.

Otázce daňové uznatelnosti tvorby a následného rozpouštění opravných položek se z důvodu vyšší náročnosti a problematičnosti věnuje samostatná podkapitola této diplomové práce.

Speciální otázkou, která je v rámci úpravy účetního výsledku hospodaření na základ daně řešena, je rozbor rozdílu hodnoty účetních a daňových odpisů, který ve svém důsledku může být jak položkou zvyšující, tak položkou snižující základ daně. Tato problematika je podrobněji popsána v následující podkapitole.

3.3. *Úprava účetního výsledku hospodaření na základ daně z titulu rozdílné výše účetních a daňových odpisů*

Téměř každá účetní jednotka se musí v rámci vyčíslení své daňové povinnosti zabývat úpravou účetního výsledku hospodaření na základ daně z titulu rozdílné výše mezi účetními a daňovými odpisy za určité účetní, resp. zdaňovací období. Účetní a daňové odpisy představují odlišně vymezené kategorie, které se ve značné většině případů u dané účetní jednotky za sledované období hodnotově rozcházejí. Zatímco daňové odpisy vyjadřují představu státu o rozložení daňové zátěže daňového poplatníka v důsledku použití odpisovaného majetku za účelem dosažení, udržení a zajištění zdanitelných příjmů v průběhu jeho celkové doby životnosti, účetní odpisy by měly mnohem reálněji vyjadřovat skutečnou míru opotřebení používaného

majetku v průběhu jednotlivých let. V obecné rovině lze tedy konstatovat, že prostřednictvím účetních odpisů by měl být mnohem důsledněji naplněn požadavek věrného a poctivého zobrazení skutečnosti, tedy jedné z těch nejzákladnějších zásad, na kterých by mělo být vedení a prezentace účetnictví založeno.

Stanovení účetních odpisů je zcela v kompetenci příslušné účetní jednotky, přičemž však je potřeba vnímat omezení definované v § 28 odst. 6 ZoÚ, kterým je účetní jednotce uložena povinnost odpisování majetku, maximálně však do výše jeho ocenění uvedeného v účetnictví. Účetní odpisy jsou stanoveny na základě povinně vytvořeného odpisového plánu. Při jeho tvorbě účetní jednotka v první části uvede soupis majetku, který je v rámci ekonomické činnosti používán a je předmětem odpisování, (resp. není majetkem vyloučeným z odpisování, který je uveden v § 28 odst. 1 ZoÚ v případě pozemků a v § 56 odst. 10 Vyhlášky v případě dalších druhů neodpisovaných majetků, jako jsou umělecká díla, jež nejsou součástí stavby, sbírky, movité kulturní památky, předměty kulturní hodnoty a nedokončený dlouhodobý hmotný majetek, nehmotný majetek či nedokončené technické zhodnocení), ve druhé metodické části odpisového plánu je popsána zvolená metoda a počet let, po které budou vstupní ceny jednotlivých druhů majetku přenášeny do účetních nákladů. Právě v této fázi by účetní jednotka měla dbát na snahu co nejvěrněji a nejpoctivěji zobrazit skutečnou míru opotřebení používaného majetku vlivem účetních odpisů, případně přínos ekonomického prospěchu, který je v jednotlivých letech v důsledku použití odpisovaného majetku realizován.

Daňové odpisy jsou z hlediska uplatněné metody a doby, po kterou bude používán majetek odpisován, upraveny příslušnými ustanoveními ZDP. Ve standardních případech jsou daňové odpisy uplatněny v jejich roční výši, čímž se v případě účetní jednotky právnické osoby rozumí odpis za dané zdaňovací období. Dle § 26 odst. 6 ZDP je možné roční odpis uplatnit u majetku, který je účetní jednotkou evidován k poslednímu dni zdaňovacího období, tedy jak u majetku pořízeného v průběhu zdaňovacího období v jeho prvním roce odpisování, tak u již evidovaného majetku v jeho dalších letech životnosti. Naopak v situacích vymezených v § 26 odst. 7 ZDP je možné z roční výše stanoveného odpisu uplatnit pouze jeho jednu polovinu, jedná se např. o majetek vyřazený z evidence v průběhu zdaňovacího období či majetek převedený na jinou právnickou nebo fyzickou osobu. Rovněž skutečnosti jako ukončení podnikatelské nebo samostatně výdělečné činnosti, ukončení pronájmu,

zrušení bez likvidace, zrušení s likvidací, zánik bez likvidace, přeměna či ukončení nájemního vztahu při odpisování technického zhodnocení nájemcem opravňují účetní jednotku zahrnout do základu daně pouze roční odpis v jeho poloviční výši. Existují však i další případy, ve kterých nebude účetní jednotkou daňový odpis uplatněn v plné roční výši, ačkoliv se nejedná o naplnění podmínek k uplatnění polovičního ročního odpisu. Za předpokladu, že je odpisovaný majetek účetní jednotkou používán jak k činnostem sloužícím k zajištění, udržení a dosažení zdanitelných příjmů, tak k činnostem mající soukromý, nikoliv podnikatelský charakter, je možné dle § 28 odst. 6 ZDP do základu daně zahrnout pouze takovou část výše ročního odpisu, která poměrným způsobem odpovídá využití odpisovaného majetku pro podnikatelské účely, v rámci nichž jsou dosahovány zdanitelné příjmy (výnosy). S tímto jevem je možné se velmi často setkávat zejména u daňových poplatníků podnikatelů fyzických osob, u kterých je používání majetku, např. osobního automobilu, jak pro podnikatelské, tak pro soukromé účely, běžné. Je pak v kompetenci samotného daňového poplatníka zvolit, na základě jakého kritéria, např. počtu ujetých kilometrů, bude celkové roční opotřebení automobilu rozděleno mezi podnikatelskou činnost a osobní spotřebu. Ačkoliv je v rámci daňového odpisování zákonem nastaven počet let, po která je možné odpis majetku v základu daně uplatnit, není však už zákonným způsobem upraveno, jakých účetních, resp. zdaňovacích období se tento fakt týká. Na základě ustanovení § 28 odst. 6 ZDP má totiž účetní jednotka možnost daňové odpisování přerušit, odložit ho do budoucích období či dokonce daňově odpisovat není nutné vůbec. V platné právní úpravě nikde nenalezneme informaci o tom, po jak dlouhou dobu je toto daňové přerušení, odložení či neodpisování možné, a proto o této skutečnosti u každého jednotlivého majetku za každé účetní, resp. zdaňovací období rozhoduje účetní jednotka samostatným způsobem. Neuplatnění daňového odpisu by pro přehlednost mělo být zaznamenáno v majetkové evidenci v podobě inventárních karet.

Dopad odlišné výše účetních a daňových odpisů na účetní výsledek hospodaření a základ daně za vybrané účetní, resp. zdaňovací období, je popsán prostřednictvím níže uvedených výpočtů vycházejících z konkrétních údajů o odpisovaném majetku poskytnutých spolupracující účetní jednotkou, kterou je právnická osoba, středně velký výrobní podnik, zabývající se produkcí přístrojů v chemickém průmyslu (dále jen „Společnost“).

Charakteristika majetku:

Název a typ majetku:	budova (hmotný majetek)
Datum pořízení:	16.8.1999
Vstupní a zvýšená vstupní cena účetní:	43 969 092 Kč (49 788 507 Kč)
Vstupní a zvýšená vstupní cena daňová:	45 758 770 Kč (51 578 185 Kč)
Technická zhodnocení:	rok 2000: 2 078 550 Kč rok 2004: 2 487 724 Kč rok 2005: 1 253 141 Kč
Účetní odpisy:	rovnoměrně (25 let)

Daňové odpisy:

Pro účely daňového odpisování je na základě Přílohy č. 1 k ZDP budova zařazena do 5. odpisové skupiny . Dle rozhodnutí účetní jednotky jsou u tohoto majetku stanoveny daňové odpisy rovnoměrným způsobem.

Tab. č. 10: Přehled účetních a daňových odpisů (budova)

Rok odpisování	Účetní odpis	Účetní zůstatková cena	Daňový odpis	Daňová zůstatková cena
1999	586 255	43 382 837	640 623	45 118 147
2000	1 894 225	43 567 162	1 626 469	45 570 228
2001	1 894 225	41 672 937	1 626 469	43 943 759
2002	1 894 225	39 778 712	1 626 469	42 317 290
2003	1 894 225	37 884 487	1 626 469	40 690 821
2004	2 018 611	38 353 600	1 711 052	41 467 493
2005	2 084 566	37 522 175	1 753 659	40 966 975
2006	2 084 566	35 437 609	1 753 659	39 213 316
2007	2 084 566	33 353 043	1 753 659	37 459 657
2008	2 084 566	31 268 477	1 753 659	35 705 998
2009	2 084 566	29 183 911	1 753 659	33 952 339
Celkem	20 604 596		17 625 846	

Zdroj: Vlastní výpočet

Charakteristika majetku:

Název a typ majetku:	stavba (hmotný majetek)
Datum pořízení:	16.8.1999
Vstupní a zvýšená vstupní cena účetní:	254 734 Kč (304 234 Kč)
Vstupní a zvýšená vstupní cena daňová:	192 461 Kč (241 961 Kč)
Technická zhodnocení:	rok 2009: 49 500 Kč
Účetní odpisy:	rovnoměrně (30 let)

Daňové odpisy:

Pro účely daňového odpisování je na základě Přílohy č. 1 k ZDP stavba zařazena do 5. odpisové skupiny. Dle rozhodnutí účetní jednotky jsou u tohoto majetku stanoveny daňové odpisy rovnoměrným způsobem.

Tab. č. 11: Přehled účetních a daňových odpisů (stavba)

Rok odpisování	Účetní odpis	Účetní zůstatková cena	Daňový odpis	Daňová zůstatková cena
1999	2 831	251 903	2 695	189 766
2000	8 491	243 412	6 544	183 222
2001	8 491	234 921	6 544	176 678
2002	8 491	226 430	6 544	170 134
2003	8 491	217 939	6 544	163 590
2004	8 491	209 448	6 544	157 046
2005	8 491	200 967	6 544	150 502
2006	8 491	192 466	6 544	143 958
2007	8 491	183 975	6 544	137 414
2008	8 491	175 484	6 544	130 870
2009	11 249	213 735	8 227	172 143
Celkem	90 499		69 818	

Zdroj: Vlastní výpočet

Charakteristika majetku:

Název a typ majetku: kladkostroj (hmotný majetek)

Datum pořízení: 1.9.2006

Vstupní a zvýšená vstupní cena účetní: 56 470 Kč (56 470 Kč)

Vstupní a zvýšená vstupní cena daňová: 56 470 Kč (56 470 Kč)

Účetní odpisy: rovnoměrně (6 let)

Daňové odpisy:

Pro účely daňového odpisování je na základě Přílohy č. 1 k ZDP kladkostroj zařazen do 3. odpisové skupiny. Dle rozhodnutí účetní jednotky jsou u tohoto majetku stanoveny daňové odpisy rovnoměrným způsobem.

Tab. č. 12: Přehled účetních a daňových odpisů (kladkostroj)

Rok odpisování	Účetní odpis	Účetní zůstatková cena	Daňový odpis	Daňová zůstatková cena
2006	2 353	54 117	3 106	53 364
2007	9 412	44 705	5 930	47 434
2008	9 412	35 293	5 930	41 504
2009	9 412	25 881	5 930	35 574
Celkem	30 589		20 896	

Zdroj: Vlastní výpočet

Charakteristika majetku:

Název a typ majetku: oplocení (hmotný majetek)

Datum pořízení: 1.9.2005

Vstupní a zvýšená vstupní cena účetní: 46 031 Kč (46 031 Kč)

Vstupní a zvýšená vstupní cena daňová: 46 031 Kč (46 031 Kč)

Účetní odpisy: rovnoměrně (15 let)

Daňové odpisy:

Pro účely daňového odpisování je na základě Přílohy č. 1 k ZDP oplocení zařazeno do 4. odpisové skupiny. Dle rozhodnutí účetní jednotky jsou u tohoto majetku stanoveny daňové odpisy rovnoměrným způsobem.

Tab. č. 13: Přehled účetních a daňových odpisů (oplocení)

Rok odpisování	Účetní odpis	Účetní zůstatková cena	Daňový odpis	Daňová zůstatková cena
2005	767	45 264	990	45 041
2006	3 069	42 195	2 371	42 670
2007	3 069	30 126	2 371	40 299
2008	3 069	36 057	2 371	37 928
2009	3 069	32 988	2 371	35 557
Celkem	13 043		10 474	

Zdroj: Vlastní výpočet

Následující tabulka souhrnným způsobem zobrazuje celkovou účetní a daňovou pozici účetní jednotky spojenou s odpisovaným majetkem ke konci účetního, resp. zdaňovacího období roku 2009.

Tab. č. 14: Kontrolní sestava majetku k 31.12.2009

Název	Vstupní cena		Zvýšená vstupní cena	
	účetní	daňová	účetní	daňová
budova	43 969 092	45 758 770	49 788 507	51 578 185
stavba	254 734	192 461	304 234	241 961
kladkostroj	56 470	56 470	56 470	56 470
oplocení	46 031	46 031	46 031	46 031
Celkem	44 326 327	46 053 732	50 195 242	51 922 647

Název	Odpis v roce 2009		Zůst.cena k 31.12.2009	
	účetní	daňový	účetní	daňová
budova	2 084 566	1 753 659	29 183 911	33 952 339
stavba	11 249	8 227	213 735	172 143
kladkostroj	9 412	5 930	25 881	35 574
oplocení	3 069	2 371	32 988	35 557
Celkem	2 108 296	1 770 187	29 456 515	34 195 613

Zdroj: Vlastní výpočet

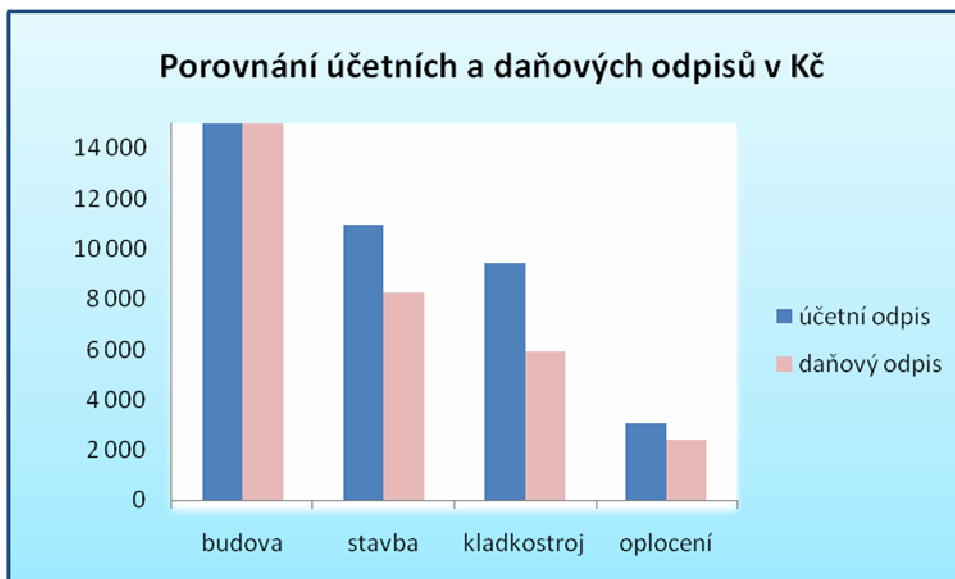
Graf č. 1: Porovnání výše účetních a daňových odpisů jednotlivých majetků

Zdroj: Vlastní graf

Graf č. 2: Zvětšený detail výše účetních a daňových odpisů

Zdroj: Vlastní graf

V rámci úpravy účetního výsledku hospodaření na základ daně z titulu odpisování používaného podnikového majetku je nutné porovnat celkovou výši účetních odpisů s celkovou výši odpisů daňových. Následující tabulka uvádí nutně provedené mimoúčetní úpravy vyplývající z tohoto porovnání:

Tab. č. 15: Úprava výsledku hospodaření z titulu odpisů

celkové účetní odpisy > celkové daňové odpisy	rozdíl na řádek 50 v DP
celkové účetní odpisy < celkové daňové odpisy	rozdíl na řádek 150 v DP

Zdroj: Vlastní tabulka

Pokud v rámci porovnání celková výše účetních odpisů evidovaných za dané účetní období na účtu 551 převyšuje výši odpisů daňových, znamená to, že účetní jednotka má ve svém vykázaném výsledku hospodaření zahrnutu v nákladových položkách vyšší částku, než je přípustné z daňového hlediska. Účetně snížený výsledek hospodaření je nutné pro daňové účely opět navýšit, tedy částka představující rozdíl mezi výši odpisů účetních a daňových bude mimoúčetně zohledněna jako položka, která za dané účetní, resp. zdaňovací období zvyšuje základ daně a při sestavení daňového přiznání bude evidována na jeho řádku 50. Naopak za předpokladu, že částka odpisů zaúčtovaných na nákladových účtech dosahuje nižší hodnoty než vypočtené odpisy daňové, snížila účetní jednotka nákladově v podobě odpisů své dosažené výnosy v nižší výši, než to připouští ZDP.

V případě zpracování poskytnutých konkrétních údajů byl Společností v účetním, resp. zdaňovacím období roku 2009 z titulu odpisování dlouhodobého majetku vykázán výsledek hospodaření v podobě ztráty ve výši 2 108 296 Kč. Podle příslušných ustanovení ZDP je však možné do základu daně zahrnout pouze částku ve výši 1 770 187 Kč. Kladný rozdíl 338 109 Kč mezi hodnotami stanovených účetních a daňových odpisů bude při sestavení daňového přiznání zohledněn na řádku 50 jako položka mimoúčetně zvyšující základ daně.

3.4. Opravné položky

Obecně jsou opravné položky chápány jako jeden z účetních prostředků sloužících k vyjádření respektování zásady opatrnosti při oceňování podnikového majetku ke konci účetního období. Dle § 26 odst. 3 ZoÚ mohou opravné položky vyjadřovat pouze snížení v ocenění určité rozvahové položky, a to snížení přechodného charakteru. Není tedy možné prostřednictvím opravné položky hodnotu ocenění naopak zvýšit, účet opravné položky nebude mít tedy nikdy aktivní zůstatek.

Způsob účtování opravných položek tvořených k pohledávkám, kterým se budeme z hlediska jejich dopadu na daňový základ nadále zabývat, je popsán Českým

účetním standardem pro podnikatele č. 005 Opravné položky (dále jen „ČÚS005“), dle kterého mají být tyto opravné položky evidovány na účtech účtové skupiny 39 Opravná položka k zúčtovacím vztahům a vnitřní zúčtování. V rámci těchto účtů jsou prostřednictvím analytického členění rozlišeny opravné položky, jež lze z hlediska jejich tvorby pozitivně zohlednit v daňové povinnosti účetní jednotky od opravných položek ostatních, které naopak tímto způsobem zohlednitelné nejsou. Toto analytické členění je vhodné respektovat i v rámci výsledkových účtů, kterých se rovněž účtování opravných položek dotýká. Tvorba opravné položky je účtována na vrub příslušného nákladového účtu účtové skupiny 55 Odpisy, rezervy a opravné položky provozních nákladů, konkrétně bývají využity účet 558 pro zákonné opravné položky a účet 559 pro ostatní opravné položky. Tak, jak bylo již v úvodu podkapitoly týkající se opravných položek řečeno, jsou tvořeny na základě přechodného snížení hodnoty pohledávek, které bylo zjištěno v rámci provedené inventarizace. Pokud tedy dojde následně ke zvýšení hodnoty této rozvahové položky, je možné vytvořenou opravnou položku zrušit a tímto způsobem tak opětovně ocenění navýšit. Toto navýšení je však možné provést maximálně do výše původní účetní hodnoty pohledávky, která byla snižována, tedy maximálně do výše vytvořené opravné položky k této pohledávce. Zatímco tvorba opravné položky snižuje vlivem účtování na vrub nákladů účetní výsledek hospodaření, zrušení vytvořené opravné položky se naopak do výše dosaženého výsledku hospodaření promítne pozitivním způsobem. Zvýšení výsledku hospodaření z důvodu zrušení vytvořené opravné položky se však neprojeví nárůstem výnosového účtu, nýbrž účetním zápisem ve prospěch příslušného nákladového účtu, na jehož vrub byla opravná položka vytvořena. Zatímco pro účetní účely je plně v kompetenci příslušné účetní jednotky nastavit ve svých vnitřních předpisech pravidla, na jejichž základě budou ke stanoveným pohledávkám opravné položky snižující jejich hodnotu vytvářeny, z hlediska daňového je tato otázka naopak zcela vymezená právní legislativou. ZDP je jednoznačně definováno, za jakých podmínek a v jaké výši je možné účetně vytvořené opravné položky k nedobytným pohledávkám považovat za daňově účinné náklady. Na základě § 24 odst. 2 písm. i) ZDP je do základu daně zahrnována tvorba účetních opravných položek, jež je v souladu s ustanoveními zvláštního právního předpisu, kterým se pro tyto účely rozumí ZoR. Hned v rámci § 2 je ZoR vymezeno, co se pro účely tohoto zákona rozumí opravnými položkami. Termín opravná položka je zde z hlediska její tvorby vztažen pouze k rozvahové

hodnotě nepromlčených pohledávek, jež jsou splatné po 31.12.1994. Přičemž je potřeba mít na paměti, že pro daňové účely se rozvahovou hodnotou rozumí jmenovitá hodnota, resp. pořizovací cena pohledávky, do kterých nesmí být promítnuta případná změna reálné hodnoty. Další nutnou podmínkou daňové uznatelnosti je zúčtování pohledávky, k níž byla opravná položka vytvořena, v okamžiku jejího vzniku do výnosů. Přímo v § 2 ZoR jsou však jmenovitě uvedeny pohledávky, ke kterým i přes splnění výše uvedené podmínky zákonné opravné položky tvořené být nemohou. Jedná se např. o pohledávky vzniklé z titulu cenných papírů, úvěrů, půjček, ručení, záloh, plnění ve prospěch vlastního kapitálu, úhrady ztráty společnosti, sankcí ze závazkových vztahů, bezúplatně nabyté pohledávky či soubor pohledávek. Jestliže pohledávka, resp. k ní vytvořená opravná položka, splnila obecné požadavky její daňové uznatelnosti vymezené v ZoR v § 2, je možné přistoupit k jejich dalšímu podrobnému rozklíčování, kterému se věnují § 8 až § 8c tohoto zákona. Pro posouzení zákonem povoleného způsobu a výše uplatnění vytvořených účetních opravných položek mezi daňově účinné náklady jsou pohledávky a opravné položky rozděleny do níže uvedených skupin, v rámci kterých jsou nastavena daňově odlišná pravidla:

3.4.1. Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení

K pohledávkám, které má účetní jednotka za dlužníky, na jejichž majetek bylo vyhlášeno konkurzní či vyrovnávací řízení, může být vytvořena zákonná opravná položka až ve 100%-ní výši její nominální hodnoty, případně pořizovací ceny, a to za předpokladu, že se jedná o pohledávky nepromlčené, které byly řádně a včas přihlášeny u soudu od počátku zahájeného řízení do jeho ukončení v podobě vydání konečného rozhodnutí soudu či uplynutí stanovené lhůty. Daňově účinná opravná položka z tohoto titulu musí být současně vytvořena právě v tom účetním, resp. zdaňovacím období, ve kterém byla uvedená pohledávka do probíhajícího řízení přihlášena.

3.4.2. Opravné položky k nepromlčeným ohledávám splatným po 31. prosinci 1994

Pro účely posouzení daňové uznatelnosti opravných položek vytvořených k pohledávkám, jež jsou nepromlčené a splatné po 31. prosinci 1994, je nutné jejich rozlišení z hlediska výše rozvahové hodnoty v okamžiku vzniku pohledávky.

- a) Rozvahová hodnota při vzniku pohledávky nepřesáhne 200 000 Kč
- Pokud rozvahová hodnota pohledávky při jejím vzniku nepřesáhne 200 000 Kč, je možné v základu daně zohlednit částku opravné položky ve výši 20 % rozvahové hodnoty pohledávky, a to za předpokladu, že od lhůty splatnosti této pohledávky uplynulo více než 6 měsíců. Za předpokladu, že bylo ohledně dlužných pohledávek zahájeno soudní, rozhodčí či správní řízení, kterého se účetní jednotka řádně účastní, je oprávněna v závislosti na uplynulé době splatnosti pohledávky vytvářet daňově uznatelné opravné položky i ve vyšší hodnotě, a to dle níže uvedené tabulky:

Tab. č. 16: Opravné položky k pohledávkám s rozvahovou hodnotou do 200 000 Kč

Pohledávka je po splatnosti více než	Zákonná opravná položka
12 měsíců	33% z rozvahové hodnoty pohledávky
18 měsíců	50% z rozvahové hodnoty pohledávky
24 měsíců	66% z rozvahové hodnoty pohledávky
30 měsíců	80% z rozvahové hodnoty pohledávky
36 měsíců	100% z rozvahové hodnoty pohledávky

Zdroj: Vlastní tabulka

- b) Rozvahová hodnota při vzniku pohledávky přesáhne 200 000 Kč
- Možnost daňového zohlednění opravných položek k pohledávkám, jejichž jmenovitá hodnota či pořizovací cena je v okamžiku jejich vzniku vyšší než 200 000 Kč, je ZoR upravena teprve s účinností od 1. ledna 2008. Pro účely zahrnutí vytvořené opravné položky do základu daně je v tomto případě nezbytné, aby daná pohledávka, jíž se opravná položka týká, byla předmětem soudního, rozhodčího či správního řízení. Konkrétní uplatnitelná výše opravné položky, opět závisející na době uplynulé od lhůty splatnosti pohledávky, je popsána následující tabulkou:

Tab. č. 17: Opravné položky k pohledávkám s rozvahovou hodnotou nad 200 000 Kč

Pohledávka je po splatnosti více než	Zákonná opravná položka
6 měsíců	20% z rozvahové hodnoty pohledávky
12 měsíců	33% z rozvahové hodnoty pohledávky
18 měsíců	50% z rozvahové hodnoty pohledávky
24 měsíců	66% z rozvahové hodnoty pohledávky
30 měsíců	80% z rozvahové hodnoty pohledávky
36 měsíců	100% z rozvahové hodnoty pohledávky

Zdroj: Vlastní tabulka

3.4.3. Opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh

Pokud účetní jednotce vznikla pohledávka z důvodu její účasti při zajištění celního dluhu na základě zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon (dále jen „celní zákon“), je oprávněna z tohoto titulu vytvořit daňově účinnou opravnou položku k této pohledávce, a to až do výše, ve které byl celní dluh uhrazen.

3.4.4. Ostatní opravné položky

Jestliže nebyla k existující pohledávce vytvořena zákonná opravná položka z některého výše uvedeného titulu, je možné k této pohledávce vytvořit daňově uznatelnou opravnou položku za předpokladu splnění níže uvedených podmínek:

- Pohledávka, k níž je opravná položka tvořena, nepředstavuje pohledávku za společníky, členy družstva či účastníky sdružení z titulu upsaného vlastního kapitálu.
- Nejedná se o pohledávku vzniklou mezi spojenými osobami v podobě jejich definice uvedené v § 23 odst. 7 ZDP.
- Pohledávka je alespoň po 12 – měsíční lhůtě splatnosti.
- Rozvahová hodnota pohledávky při jejím vzniku dosahuje maximálně 30 000 Kč.
- V daném účetním, resp. zdaňovacím období nesmí celková hodnota pohledávek bez jejich příslušenství v podobě již existujících opravek a opravných položek, která je evidovaná za jedním dlužníkem, přesáhnout částku 30 000 Kč.

Z výše uvedeného výkladu plyne, že účetní a daňové opravné položky představují nutně odlišitelné kategorie, jejichž tvorba a následné rozpuštění z hlediska dopadu a vlivu na účetní výsledek hospodaření a základ daně je dokumentován na následující situaci:

Zadání:

Účetní jednotka xxx registruje ve své evidenci pohledávek pohledávku vůči svému obchodnímu partnerovi. Tato pohledávka vzniklá z titulu poskytnutého zboží je nepromlčená a dosahuje hodnoty 25 000 Kč. K datu sestavení účetní závěrky za rok 2007 uplynulo 9 měsíců od data jejího splatnosti. Na základě interní směrnice upravující způsob tvorby a následného rozpuštění opravných položek k existujícím pohledávkám, je definováno, že:

Účetní jednotka tvoří opravné položky k pohledávkám z obchodních vztahů v závislosti na době, jež uplynula od sjednané lhůty splatnosti pohledávky, a to v hodnotě dle níže uvedeného přehledu:

Tab. č. 18: Tvorba opravných položek k pohledávkám dle interní směrnice účetní jednotky xxx

Doba po lhůtě splatnosti pohledávky		Tvorba opravné položky ve výši
více než	do	
3 měsíce	6 měsíců	30% z rozvahové hodnoty
6 měsíců	12 měsíců	50% z rozvahové hodnoty
12 měsíců	neomezeně	100% z rozvahové hodnoty

Zdroj: Vlastní tabulka

V účetním období roku 2007 byl vznik pohledávky za obchodním partnerem spojen s následujícími účetními operacemi:

Tab. č. 19: Účetní operace v účetním období roku 2007

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
vydaná faktura za prodané zboží	25 000	311	604
tvorba opravné položky k pohledávce v souladu s § 8a ZoR	5 000	558	391
tvorba opravné položky k pohledávce v souladu s interní směrnicí	7 500	559	392

Zdroj: Vlastní tabulka

Účetní jednotka v rámci svého účetnictví odděleně eviduje opravnou položku, kterou lze k existující pohledávce vytvořit na základě § 8a ZoR, a to ve výši 20 % z rozvahové hodnoty pohledávky při jejím vzniku, tedy v hodnotě 5 000 Kč a

opravnou položku dotvořenou k existující pohledávce ve výši odpovídající interní směrnici, tedy v částce 7 500 Kč.

Dopad a vliv tohoto obchodního případu, s nímž vznik pohledávky souvisel, na realizovaný účetní výsledek hospodaření, sestavené účetní výkazy a stanovení základu daně z příjmů u účetní jednotky xxx v rámci účetního, resp. zdaňovacího období roku 2007 je popsán v uvedených tabulkách:

Tab. č. 20: Dopad na účetní závěrku a základ daně v roce 2007

Rozvahová položka	Běžné účetní období (Kč)			Minulé účetní období (Kč)
Aktiva				
Označení a název položky rozvahy	Brutto	Korekce	Netto	Netto
C.III.1. pohledávky z obchodních vztahů	25 000	-12 500	12 500	0

Položka výkazu zisku a ztráty	Běžné účetní období (Kč)	Minulé účetní období (Kč)
Označení a název položky výkazu zisku a ztráty		
I. tržby za prodej zboží	25 000	0
G. změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	12 500	0
výsledek hospodaření před zdaněním	12 500	0

Příloha k účetní závěrce	Běžné účetní období (Kč)	Minulé účetní období (Kč)
Pohledávky z obchodních vztahů, od jejichž splatnosti uplynulo		
od do		
1 dne 90 dní		
91 dní 180 dní		
181 dní 270 dní		
271 dní 360 dní	25 000	0
361 dní neomezeně		

Stanovení základu daně z příjmů	Částka (Kč)
výsledek hospodaření před zdaněním	12 500
zvýšení základu daně z titulu tvorby daňově neuznatelné opravné položky	7 500
základ daně z příjmů	20 000

Zdroj: Vlastní tabulka

Do účetního výsledku hospodaření dosaženého v účetním období roku 2007 se v rámci nákladových položek promítne jak tvorba daňově uznatelných, tak i daňově neuznatelných opravných položek. Pro účely stanovení základu daně z příjmů za zdaňovací období roku 2007 tak bude nutné částku zdanitelného výsledku

hospodaření navýšit právě o částku vytvořené opravné položky, která nebyla v souladu s žádným z příslušných ustanovení ZoR.

K datu sestavení účetní závěrky za rok 2008 je pohledávka vzniklá z titulu poskytnutého zboží za obchodním partnerem ve výši 25 000 Kč stále evidována jako neuhrazená. Od data její splatnosti tedy k okamžiku sestavení účetní závěrky za rok 2008 uplynulo 21 měsíců.

Účetní jednotka xxx v souvislosti s evidovanou pohledávkou využila v roce 2008 možnosti, kterou jí dává § 8c ZoR, na základě kterého je k pohledávce možné vytvořit opravnou položku až do výše 100 % rozvahové hodnoty v okamžiku jejího vzniku.

Realizace této skutečnosti se do účetnictví promítne níže popsánymi účetními operacemi:

Tab. č. 21: Účetní operace v účetním období roku 2008

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
rozpuštění opravné položky k pohledávce (§ 8a ZoR)	5 000	391	558
rozpuštění opravné položky k pohledávce (interní směrnice)	7 500	392	559
tvorba opravné položky k pohledávce v souladu s § 8c ZoR	25 000	558	391

Zdroj: Vlastní tabulka

Účetní jednotka xxx nejdříve rozpustí již v minulosti k této pohledávce vytvořené zákonné i ostatní účetní opravné položky, a to ve prospěch příslušných nákladových účtů. Teprve následně bude zaúčtována daňově uznatelná opravná položka v nově odpovídající výši.

Účetní závěrka a daňová povinnost účetní jednotky xxx budou vlivem provedené transakce ovlivněny v účetním, resp. zdaňovacím období roku 2008 následovně:

Tab. č. 22: Dopad na účetní závěrku a základ daně v roce 2008

Rozvahová položka	Běžné účetní období (Kč)			Minulé účetní období (Kč)
Aktiva				
Označení a název položky rozvahy	Brutto	Korekce	Netto	Netto
C.III.1. Pohledávky z obchodních vztahů	25 000	-25 000	0	12 500

Položka výkazu zisku a ztráty	Běžné účetní období	Minulé účetní období
Označení a název položky výkazu zisku a ztráty	(Kč)	(Kč)
I. tržby za prodej zboží	0	25 000
G. změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	12 500	12 500
výsledek hospodaření před zdaněním	-12 500	12 500

Příloha k účetní závěrce		Běžné účetní období (Kč)	Minulé účetní období (Kč)
Pohledávky z obchodních vztahů, od jejichž splatnosti uplynulo			
od	do		
1 dne	90 dní		
91 dní	180 dní		
181 dní	270 dní		
271 dní	360 dní	0	25 000
361 dní	neomezeně	25 000	0

Stanovení základu daně z příjmů	Částka (Kč)
výsledek hospodaření před zdaněním	-12 500
snížení základu daně z titulu rozpuštění daňově neuznatelné opravné položky	-7 500
základ daně z příjmů	-20 000

Zdroj: Vlastní tabulka

Rozpuštění opravných položek je účetní operací projevující se pozitivním dopadem na dosažený účetní výsledek hospodaření, jeho celková záporná hodnota realizovaná v účetním období roku 2008 je dána nově zaúčtovanou zákonnou opravnou položkou na vrub nákladového účtu v hodnotě přesahující částku celkového rozpuštění opravných položek v tomto účetním období. Z daňového hlediska je nutné při úpravě účetního výsledku hospodaření na daňový základ promítnout rozpuštění účetní opravné položky v hodnotě 7 500 Kč. Tato částka bude ve zdaňovacím období roku 2008 položkou snižující základ daně, jelikož tvorba této opravné položky byla v předchozím zdaňovacím období daňově neúčinnou a byla tedy tak již jednou předmětem daně z příjmů.

I do okamžiku sestavení účetní závěrky společnosti xxx za účetní období roku 2009 nebyla pohledávka vzniklá z titulu prodaného zboží příslušným obchodním partnerem zaplacená a byla stále evidována mezi pohledávkami neuhrazenými. Od data jejího splatnosti tedy k okamžiku sestavení účetní závěrky za rok 2009 uplynulo 33 měsíců.

Na základě interní analýzy evidovaných pohledávek účetní jednotka xxx usoudila, že pohledávku za prodané zboží lze zřejmě v její plné výši považovat za nedobytnou, resp. případné náklady na vymáhání této pohledávky by přesáhly prospěchy a zisky z ní plynoucí. Účetní jednotkou tedy bylo využito ustanovení ČÚS019, dle kterého je možné již nevymahatelnou pohledávku odepsat, přičemž tento odpis bude na základě § 24 odst. 2 písm. y) ZDP rovněž akceptován z daňového hlediska, a to do výše opravné položky, jež byla účetní jednotka oprávněna vytvořit k existující pohledávce v souladu se ZoR.

Odpis nedobytné pohledávky bude proveden prostřednictvím níže popsaných účetních operací:

Tab. č. 23: Účetní operace v účetním období roku 2009

Účetní operace	Částka (Kč)	MD	D
rozpuštění opravné položky k pohledávce (§ 8c ZoR)	25 000	391	558
odpis nedobytné pohledávky	25 000	546	311

Zdroj: Vlastní tabulka

Dříve než může být pohledávka odepsána na vrub nákladového účtu, je nutné rozpustit již vytvořenou opravnou položku, a to opět ve prospěch účtu, na jehož vrub byla opravná položka vytvořena.

Provedenou účetní transakcí bude opět ovlivněn účetní výsledek hospodaření i daňový základ tak, jak je zobrazeno v následujících tabulkách:

Tab. č. 24: Dopad na účetní závěrku a základ daně v roce 2009

Rozvahová položka	Běžné účetní období (Kč)			Minulé účetní období (Kč)
Aktiva				
Označení a název položky rozvahy	Brutto	Korekce	Netto	Netto
C.III.1. Pohledávky z obchodních vztahů	0	0	0	12 500

Položka výkazu zisku a ztráty	Běžné účetní období (Kč)	Minulé účetní období (Kč)
Označení a název položky výkazu zisku a ztráty		
I. tržby za prodej zboží	0	0
G. změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	-25 000	12 500
H. ostatní provozní náklady	25 000	0
výsledek hospodaření před zdaněním	0	-12 500

Příloha k účetní závěrce		Běžné účetní období (Kč)	Minulé účetní období (Kč)
Pohledávky z obchodních vztahů, od jejichž splatnosti uplynulo			
od	do		
1 dne	90 dní		
91 dní	180 dní		
181 dní	270 dní		
271 dní	360 dní		
361 dní	neomezeně	0	25 000

Stanovení základu daně z příjmů	Částka (Kč)
výsledek hospodaření před zdaněním	0
položky zvyšující, resp. snižující základ daně	0
základ daně z příjmů	0

Zdroj: Vlastní tabulka

V účetním období roku 2009 je vytvořený náklad v podobě odpisu pohledávky vykompenzován rozpuštěním existující opravné položky k dané pohledávce ve stejné výši, což se tedy v konečném důsledku projeví nulovým dopadem na dosažený účetní výsledek hospodaření. Jelikož hodnota odepsané pohledávky nepřesáhla výši opravných položek, jež byla účetní jednotka oprávněna vytvořit k této pohledávce na základě ZoR, není nutné pro účely stanovení základu daně z příjmů za zdaňovací období roku 2009 realizovaný výsledek hospodaření z tohoto titulu upravovat.

Z výše uvedené praktické situace popisující postupy účetní jednotky xxx související s pohledávkou po její lhůtě splatnosti lze vidět, že je nutné pro účely vyjádření daňové povinnosti opravné položky evidované v účetnictví důsledně rozlišovat na opravné položky vytvořené v souladu s odpovídajícími ustanoveními ZoR a opravné položky vytvořené v souladu s pravidly nastavenými samotnou účetní jednotkou. Tomuto rozlišení v podobě analytické evidence se lze samozřejmě vyhnout, jestliže se účetní jednotka i ve svých vnitřních předpisech rozhodne respektovat daňovou úpravu opravných položek v plném znění a tvoří příslušné opravné položky přesně v hodnotách odpovídajících zákonné výši.

4. CHYBY V ÚČETNICTVÍ

Chyby a omyly jsou nedílnou součástí lidského konání. Komplikovanost a obtížnost účetních a daňových zákonitostí je natolik vysoká, že si lze jen obtížně představit, že by se právě těmto oblastem pochybení lidského faktoru zcela vyhnulo.

Nesprávnost může v účetnictví vzniknout v jakékoliv fázi oběhu účetní informace a je důležité si uvědomit, že za její vznik mohou nést odpovědnost nejenom pracovníci účetního oddělení, ale i osoby připravující účetní doklady jako podklady pro účetní případy, osoby jednotlivé účetní případy schvalující, resp. tvůrci softwarových programů, které jsou účetní jednotkou v rámci vedení účetnictví využívány. Příčiny způsobení nesrovnalostí jednotlivými pracovníky mohou být vědomé ve smyslu podvodného jednání, jehož cílem je získat pro sebe či skupinu spolupracujících osob finanční či nefinanční výhody. Častěji jsou však vzniklé chyby a omyly projevem nedbalosti, resp. nedostatečné odbornosti a kvalifikovanosti zainteresovaných osob.

Nesprávností, se kterými se lze při vedení účetnictví a vyhotovení účetních písemností setkat, existuje celá řada, přičemž jejich výčet rozhodně nemusí být konečný. Rozmanitost uskutečněných chyb a omylů je dána účetními písemnostmi, kterých se pochybení týká, resp. jejich fází vzniku. Jinak řečeno, s nesprávnostmi se lze setkat jak při vyhotovování účetních dokladů, tak při realizaci účetních zápisů do hlavní knihy či účetního deníku. Následující přehled uvádí některé z obvyklých a běžných chyb, které se mohou uvedených účetních písemností týkat.

1) *Chyby a omyly vzniklé v rámci vyhotovování účetních dokladů*

- Chybná peněžní částka.
- Chybný kvantitativní údaj o předmětu účetního případu.
- Chybné vymezení účetního případu.
- Chybný účtovací předpis.
- Chybné vymezení účetního období, v němž má být vyhotovený účetní doklad zaúčtován.

2) *Chyby a omyly vzniklé v účetních knihách*

- Nezaúčtování příslušného účetního případu náležícího do daného účetního období.

- Chybné zaúčtování správně vyhotoveného účetního dokladu.
- Správné zaúčtování chybně vyhotoveného účetního dokladu.
- Chybné zaúčtování příslušného účetního případu na souvisejících syntetických a analytických účtech.
- Chybné účetní zápisy uskutečněné v rámci uzávěrkových operací.

Je zřejmé, že nejrůznější účetní nesprávnosti snižují kvalitu vedeného účetnictví, resp. prezentace sestavené účetní závěrky. Účetní jednotka by měla v souladu s § 7 odst. 1 ZoÚ, na základě kterého je stanovena povinnost věrného a poctivého obrazu, na vzniklé a odhalené chyby a omyly adekvátním způsobem reagovat. Teoretické východisko k odstranění vzniklých chyb a omylů je vymezeno v § 35 ZoÚ. V těchto zákonných ustanoveních je zdůrazněno, že uskutečněná oprava nesmí být provedena takovým způsobem, který by narušil základní charakteristiky vedeného účetnictví, kterými jsou úplnost, průkaznost, správnost, srozumitelnost a přehlednost. Každá provedená oprava musí být dle zákona rovněž jednoznačně vymezena z pohledu osoby odpovědné za její provedení, časového okamžiku realizace opravy a identifikace obsahu účetnictví před jeho úpravou a po jeho úpravě.

4.1. Časové hledisko oprav účetních nesprávností

Způsob realizace opravy účetní nesprávnosti týkající se běžného účetního období se odvíjí od časového okamžiku, ve kterém byla vzniklá chyba či omyl pracovníky účetní jednotky odhalena a rozpoznána.

4.1.1. Oprava účetnictví dosud neuzavřeného účetního období

Podstatná část účetních nesrovnalostí a nesprávností by měla být zjištěna již v průběhu běžného účetního období, resp. bezprostředně poté, co je účetnictví běžného účetního období uzavřeno a je připraveno pro sestavení účetní závěrky. K odhalení chyb a omylů v rámci této časové fáze významně napomáhá existence vhodně navrženého a implementovaného vnitřního kontrolního systému, pomocí kterého je dokumentována věcná a formální správnost vedeného účetnictví. K prvkům tvořícím součást vnitřního kontrolního systému patří sestavování předvahy, kontrolních soupisek, přezkušování účetních dokladů, resp. inventarizace

majetku a závazků. Chyby a omyly zjištěné v běžném účetním období jsou v tomto období rovněž opraveny. Tyto opravy lze provádět zákonem stanoveným způsobem, a to prostřednictvím následujících metod:

a) Úplné storno.

Úplné storno je použito za předpokladu, že došlo k chybě jak v účetních souvztažnostech, tak v účtované finanční částce. Tato forma opravy je provedena dvěma účetními zápisy, přičemž oba dva je možné uskutečnit na základě společného účetního dokladu. Původní chybný účetní zápis je stornován shodným účetním zápisem, ale s opačným znaménkem (storno zápis je charakterizován červenou barvou, resp. záporným znaménkem), následně je vytvořen nový správný účetní zápis s odpovídající souvztažností a finanční částkou.

b) Částečné storno.

Tato metoda opravy účetních nesprávností spočívá v uskutečnění jednoho účetního zápisu, kterým se sníží chybně zaúčtovaná vyšší finanční částka, která však musí být evidována na souvztažně správných účtech.

c) Doplnkový zápis.

V rámci doplnkového účetního zápisu je doučtována chybně evidovaná nižší finanční částka, která však, tak jako v případě částečného storna, musí splňovat podmínku správného souvztažného zaúčtování.

d) Jediný účetní zápis

Jediným novým účetním zápisem mohou být rovněž napraveny nesrovnalosti spočívající v zaúčtování správné finanční částky na souvztažně správně vymezených účtech, avšak na opačných stranách těchto účtů nebo v situaci, kdy je správná finanční částka spojena s jedním věcně správným a druhým věcně nesprávným účtem.

Výše popsané metody oprav účetních chyb a omylů je možné aplikovat také na situace, kdy jsou tyto nesprávnosti týkající se běžného účetního období zjištěny sice až v účetním období bezprostředně následujícím, avšak účetnictví běžného účetního období nebylo doposud uzavřeno.

4.1.2. Oprava účetnictví uzavřeného účetního období

Ačkoliv by většina účetních nesprávností měla být zjištěna na základě vnitřních kontrolních mechanismů zabudovaných do účetnictví již v průběhu účetního období běžného, nelze přesto vyloučit existenci chyb týkajících se běžného účetního období, které však byly odhaleny až poté, co bylo běžné účetnictví uzavřeno. Uzavření účetnictví běžného účetního období v sobě zahrnuje následující kroky a postupy:

- Stanovení obrátů stran Má dáti a Dal jednotlivých syntetických účtů.
- Stanovení konečných zůstatků rozvahových účtů aktivních a pasivních.
- Stanovení konečných zůstatků výsledkových účtů nákladových a výnosových.
- Uzavření výsledkových účtů podvojným účetním převodem na účet zisků a ztrát.
- Uzavření rozvahových účtů a účtu zisků a ztrát podvojným účetním převodem na konečný účet rozvažný.

Účetní závěrka, která je na základě konečného účtu rozvažného sestavena, musí být schválena k tomu odpovědným orgánem účetní jednotky, zpravidla valnou hromadou. Termín konání valné hromady může být stanoven v zakladatelských dokumentech, jako jsou společenská smlouva, případně stanovy, zákonný interval scházení se tohoto kolektivního orgánu účetní jednotky je však vymezen na nejméně jedenkrát ročně. Na základě ustanovení § 128 zákona č. 513/1991 Sb., Obchodního zákoníku (dále jen „Obchodní zákoník“) musí být valná hromada, na jejímž zasedání bude účetní závěrka běžného účetního období schvalována, konána nejpozději do šesti měsíců od posledního dne běžného účetního období. Touto konanou valnou hromadou však může být rozhodnutí o schválení účetní závěrky odloženo. Pokud však účetní závěrka není schválena ani do konce následujícího účetního období, je ze zákona za okamžik schválení účetní závěrky běžného účetního období považován poslední den bezprostředně následujícího účetního období.

Okamžik schválení příslušné účetní závěrky je velmi podstatný pro možné provedení opravy účetních nesprávností. Na základě § 17 odst. 4 ZoÚ je z časového hlediska možné provést opravu účetních chyb a omylů týkajících se již uzavřeného účetnictví právě do okamžiku jeho schválení valnou hromadou. V tomto časovém intervalu je možné již uzavřené účetní knihy znovuotevřít, provést opravu odpovídajícími účetními zápisy a následně sestavit novou účetní závěrku. Je však nutné upozornit na

skutečnost, že toto znovuotevření účetnictví je spojeno s další možnou chybovostí, jako i administrativními a mzdovými náklady. Tento postup by tedy měl být uplatňován pouze v případě chyb závažných majících na účetnictví účetní jednotky výrazný dopad a vliv, zjištěné drobné chyby by i v případě doposud neschválené účetní závěrky měly být opraveny až v účetním období jejich odhalení. Tímto způsobem jsou rovněž opraveny nesrovnalosti zjištěné až po datu schválení účetní závěrky, po kterém už ze zákonných důvodů není možné uzavřené účetnictví znovuotevřít.

V rámci provedených oprav souvisejících s již uzavřeným účetnictvím je nutné vést v patrnosti možný dopad na výsledek hospodaření toho účetního období, ve kterém byla účetní nesprávnost běžného účetního období zjištěna. Opravy minulých let, které se v účetním období jejich odhalení promítají do nákladových a výnosových účtů a ovlivňují tak dosažený výsledek hospodaření, se však nesmí promítnout do stanovení základu daně za toto účetní, resp. zdaňovací období. Realizovaný výsledek hospodaření jako východisko pro určení základu daně, bude tedy o opravy výsledkových položek upraven. Z tohoto důvodu je vhodné prováděné výsledkové opravy evidovat na analytických účtech, ze kterých bude upravovaná částka snadno zjištělná. Dle ustanovení ČÚS019 se opravy nákladů a výnosů související s předešlými účetními obdobími v případě nevýznamných finančních částek účtují na výsledkové účty, kterých se věcně týkají. Pouze za předpokladu, že daná oprava představuje částku finančně významnou, bude zaúčtována na vrub příslušného účtu účtové skupiny 58, resp. ve prospěch příslušného účtu účtové skupiny 68. Hranice významnosti však není pro tyto účely v účetních předpisech vymezena a její určení zakotvené ve vnitřní směrnici je tedy předmětem uvážení samotné účetní jednotky. Daňová uznatelnost oprav je výslovně zmíněna ZDP v § 23 odst. 3 písm. a) bodu 4, dle kterého je výsledek hospodaření zvyšován o částky, o které byly nesprávně zvýšeny výnosy (příjmy), resp. částky nezahrnuté do nákladů, které lze na základě ZDP zahrnout mezi náklady (výdaje) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů, a to v tom zdaňovacím období, ve kterém byla oprava účetní nesrovnalosti v účetnictví provedena a ovlivnila tak výsledek hospodaření tohoto účetního období. Následně patří k povinnostem účetní jednotky vypořádání daňové povinnosti uplynulých zdaňovacích období, na které měla provedená účetní oprava vliv, a to prostřednictvím opravných, resp. dodatečných daňových přiznání. Na základě

zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (dále jen „ZoSDaP“) je účetní jednotka povinna vypořádat svou změněnou daňovou povinnost za určité zdaňovací období, a to tehdy, jestliže byla původně stanovená daňová povinnost zkrácena, tedy skutečná daňová povinnost je vyšší, resp. skutečná daňová ztráta je nižší. Za těchto předpokladů musí být účetní jednotkou do konce kalendářního měsíce následujícího po zjištění daňové nesrovnalosti podáno opravné daňové přiznání za předpokladu, že chyba byla zjištěna ještě před zákonným termínem podání řádného daňového přiznání za příslušné zdaňovací období, resp. dodatečné daňové přiznání v situaci, že tato zákonná lhůta již uplynula. Za podmínek, v rámci kterých byla nově zjištěná daňová povinnost oproti původně stanovené naopak snížena, tedy skutečná daňová povinnost je nižší, resp. skutečná daňová ztráta vyšší, je účetní jednotka oprávněna, nikoliv však povinna, řešit tuto situaci prostřednictvím opravných, resp. dodatečných daňových přiznání.

Názorný postup účetní jednotky související s účetními opravami již uzavřeného účetního období je zdokumentován prostřednictvím následující praktické situace:

Zadání:

Účetní jednotka xxx v září roku 2009 vyinkasovala od pojišťovny pojistné plnění vztahující se k pojistné události, která nastala v únoru roku 2008. Jelikož se v roce 2008 škodná událost jevila jako nevymahatelná, účetní jednotka ve své další činnosti s pojistným nárokem neuvažovala a nevytvořila tedy na něj v roce 2008 ani žádnou dohadnou položku.

Řešení:

Protože se v případě výše popsané situace jedná o účetní nesrovnalost týkající se již uzavřeného účetnictví, bude nutné tuto chybu opravit v účetním období jejího zjištění, tedy v roce 2009. Obdržená finanční částka v hodnotě 95 000 Kč převyšuje vnitřní směrnici nastavenou hranici významnosti pro tyto účely, z tohoto důvodu bude přijaté pojistné plnění v roce 2009 zaúčtováno ve prospěch účtu účtové skupiny 68 (např. účtu 688 Ostatní mimořádné výnosy). Výsledek hospodaření roku 2009 bude touto transakcí o 95 000 Kč zvýšen, pro účely zdanění v rámci zdaňovacího období roku 2009 bude však tato částka z realizovaného účetního výsledku hospodaření eliminována. Z daňového hlediska je tato úprava opřena o ustanovení § 23 odst. 4 písm. d) ZDP, na základě kterého nejsou do základu daně zahrnuty ty částky, které již

byly jednou zdaněny v předchozích zdaňovacích obdobích. Zdanění dodatečně získané finanční částky bude uskutečněno prostřednictvím dodatečného daňového přiznání, které je účetní jednotka povinna podat, jelikož vlivem zúčtovaných výnosů došlo ke zvýšení daňové povinnosti zdaňovacího období roku 2008. Dodatečné daňové přiznání bude příslušnému správci daně podáno do konce měsíce října roku 2009.

Výše popsaný a prakticky znázorněný způsob provedení opravy účetních nesprávností odpovídá požadavkům stanoveným ČÚS019. Je však nutné konstatovat, že česká účetní legislativa není ve svém vymezení řešení nesrovnalostí již uzavřeného účetního období konzistentní. Ustanovení ZoÚ, kterými je na účetní informace kladen požadavek srovnatelnosti jako jedné ze základních charakteristik vedeného a prezentovaného účetnictví, jsou ve vztahu k opravám účetních chyb a omylů rozvedeny v § 4 odst. 5 Vyhlášky 500, na základě kterého je nutné pro účely případného zajištění srovnatelnosti zveřejňovaných údajů upravit údaje minulého účetního období. Tato legislativní úprava je však v přímém rozporu s popsaným ČÚS019, dle kterého, jak již bylo výše uvedeno, budou opravy výsledkových účtů zaúčtovány v běžném účetním období.

Postupem respektujícím časovou srovnatelnost zveřejňovaných účetních informací se zabývala Národní účetní rada ve své interpretaci I-11 Srovnatelnost informací za běžné účetní a minulé účetní období v individuální účetní závěrce podnikatelů (dále jen „Interpretace I-11“) schválené dne 29. ledna 2007. Je však nutné mít na paměti, že i ty interpretace, které byly Národní účetní radou jako nezávislou odbornou institucí tvořenou zástupci Komory auditorů České republiky, Komory daňových poradců České republiky, Svazem účetních a Vysokou školou ekonomickou v Praze prezentovanou Fakultou financí a účetnictví, jsou pouze odborným stanoviskem, nikoliv závaznou právní legislativou. Je tedy pouze na zvážení samotné účetní jednotky, zda bude ve svých účetních postupech respektovat ustanovení ZoÚ a Vyhlášky 500, tedy i interpretace I-11 Národní účetní rady. Zvolený postup by však měl být účetní jednotkou uplatňován konzistentním způsobem. Dle odborných názorů Národní účetní rady je oprava účetních chyb a omylů situací, v rámci které je nutné otázku časové srovnatelnosti zveřejňovaných účetních formací řešit. S ohledem na problematiku časové srovnatelnosti by měla účetní jednotka při prezentaci účetní závěrky běžného účetního období předkládat současně i srovnávací

údaje vycházející z účetních závěrek předešlých účetních období. V obecné rovině lze konstatovat, že všechny nutné opravy účetních nesrovnalostí zjištěných v období běžném, avšak souvisejících s obdobím minulým, jsou do účetnictví promítnuty nikoliv prostřednictvím účetních zápisů běžného účetního období, nýbrž prostřednictvím údajů srovnávacích, které jsou k účetní závěrce běžného účetnictví přiloženy. Úpravy vedoucí k rozdílům mezi srovnávacími údaji a údaji účetního období, za které byly tyto srovnávací údaje předloženy, by měly být přehledně popsány a doloženy v příloze k účetní závěrce. Úpravy účetních chyb a omylů zaúčtované v běžném účetním období, které byly promítnuty do srovnávacích údajů běžného účetnictví, již však nesmí ovlivnit v tomto období dosažený účetní výsledek hospodaření. Uvedené změny, které by za předchozí účetní období měly být v aktuálním účetním období zachyceny kumulativním způsobem, se promítnou v rámci běžného účetnictví pouze do počátečních zůstatků odpovídajících účtů. Rovněž již není nutné o těchto uskutečněných úpravách účtovat v již uzavřených účetních obdobích, za které byly srovnávací údaje předloženy. Tedy, i když se provedená oprava nepromítne přímo do účetnictví minulých účetních období, tak i přesto, daňová povinnost z dané opravy vyplývající, musí být vypořádána v tom účetním, resp. zdaňovacím období, kterého se provedená úprava skutečně týká. Z toho tedy plyne, že pokud zjištěná skutečnost související s uplynulými účetními obdobími vede ke zvýšení daňové povinnosti, resp. ke snížení daňové ztráty za toto období, je účetní jednotka povinna za upravované zdaňovací období podat dodatečné daňové přiznání.

Při aplikaci interpretace I-11 je nutné odlišit často se podobající situace spočívající v opravě účetních chyb a omylů a změně v účetních odhadech. Změna účetního odhadu má dle této interpretace zcela odlišný účetní režim, v rámci kterého je tato změna promítnuta prospektivním způsobem a zobrazí se tak do účetních zápisů běžného účetního období a ovlivní tak i v tomto období dosažený účetní výsledek hospodaření.

5. PRAVIDLA NÍZKÉ KAPITALIZACE

Zvolená forma financování hospodářské činnosti podniku se mimo jiné projeví při stanovení daňové povinnosti tohoto podniku za příslušné zdaňovací období. Hospodářský subjekt by měl v rámci své volby v oblasti financování své ekonomické činnosti prostřednictvím cizího, resp. vlastního kapitálu reflektovat daňové dopady svého rozhodnutí vymezené především ZDP.

V obecné rovině lze konstatovat, že úroky hrazené jako forma odměny věřiteli za poskytnutí finančních prostředků, je na straně dlužníka součástí daňově uznatelných nákladů, zatímco příjmy plynoucí v podobě dividend jako formy odměny investora za vložené finanční prostředky, jsou zdaňovány 15%-ní daňovou sazbou v rámci samostatného základu daně tohoto daňového poplatníka. Tato skutečnost by mohla vést daňový subjekt k názoru, že v oblasti finančního zabezpečení svých investic pro něj bude z daňového hlediska výhodnější zvolit formu cizích zdrojů. Výše popsaná daňová pobídka dluhového financování má však negativní dopad na příjmovou stránku veřejných rozpočtů, efektivní daňové zatížení investice financované cizím kapitálem může být za určitých podmínek nulové, či dokonce záporné, což znamená, že výnosy plynoucí z realizované investice jsou zcela pokryty souvisejícími úrokovými náklady. Snaha o daňovou optimalizaci by následně mohla směřovat až k pokusům o daňové úniky. Spekulativní způsob dluhového financování je typičtější pro velké, resp. nadnárodní společnosti, které mají k úvěrovým zdrojům snazší přístup, čímž se vytváří konkurenční nevýhoda pro menší společnosti, které podléhají nepoměrně většímu daňovému zatížení.

Z výše uvedených důvodů bylo již od samého počátku české daňové soustavy platné k 1. 1. 1993 mezi daňová pravidla vloženo ustanovení, které omezovalo daňovou účinnost podnikových výdajů charakteru hrazených úroků. Níže analyzovaný § 25 odst. 1 písm. w) ZDP by měl odrážet skutečnost, že úvěry a půjčky, a tedy i placené úroky s nimi spojené, jsou na straně jedné zpravidla nezbytnou součástí hospodářské aktivity podniku, na straně druhé by tyto finanční zdroje neměly být čerpány pouze pro účely snížení základu daně v rámci daňové optimalizace.

Nastavení optimální hranice daňové uznatelnosti úroků z úvěrů a půjček je jednou z relativně složitějších součástí ZDP. Rovněž proto byl zmíněný paragraf upravující tuto problematiku několikrát výrazně pozměněn a novelizován.

V následující části diplomové práce se zaměříme na stav této daňové problematiky, resp. její úpravy a novelizace, v již uplynulých zdaňovacích obdobích roku 2008 a roku 2009. Zabývat se budeme také daňovou povinností plynoucí podnikům z těchto daňových pravidel v nadcházejícím zdaňovacím období, a to zdaňovacím období roku 2010.

5.1. Zdaňovací období roku 2008

Daňová povinnost, která plynula podnikatelským subjektům za toto zdaňovací období z důvodu aplikace § 25 odst. 1 písm. w) ZDP, byla ovlivněna celou řadou legislativních změn, které byly zákonodárci v této oblasti v průběhu roku 2008, resp. roku 2009 přijaty. Značná nepřehlednost situace v otázce aplikace přijatých změn byla navíc umocněna přechodnými ustanoveními k jednotlivým novelám, které přesně specifikují, pro která období mají být jaká pravidla použita.

Daňová povinnost za zdaňovací období roku 2008 byla ovlivněna zejména těmito novelami ZDP:

- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
- Zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Zákon č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Jak již bylo zmíněno, aplikace výše uvedených novel je komplikována složitými přechodnými ustanoveními, které mohou vést k situaci, kdy se některé z těchto změn do zdaňovacího období roku 2008 vůbec nepromítly. Dříve než si však uvedeme skutečný dopad přijatých zákonů na daňovou povinnost hospodářského subjektu, je nutné jednotlivé novely popsat a vysvětlit.

5.1.1. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Dle tohoto zákona účinného k 1. 1. 2008 § 25 odst. 1 písm. w) ZDP zní:

„finanční výdaje (náklady), kterými se pro účely tohoto zákona rozumí úroky z úvěrů a půjček a související výdaje (náklady) včetně výdajů (nákladů) na zajištění, zpracování úvěrů, poplatků za záruky, pokud

- 1. přesáhnou v úhrnu za zdaňovací období nebo období, za něž se podává daňové přiznání, částku zjištěnou jako násobek jednotné úrokové míry zvýšené o čtyři procentní body a průměrného stavu úvěru a půjček v průběhu zdaňovacího období nebo období, za něž se podává daňové přiznání,*
- 2. plynou z úvěrů a půjček, které jsou podřízeny ostatním závazkům poplatníka,*
- 3. plynou z úvěrů a půjček, kde úrok nebo výnos nebo skutečnost, zda se finanční výdaje (náklady) stanou splatnými, jsou zcela nebo zčásti odvozovány od výsledku hospodaření (zisku) poplatníka,*
- 4. úhrn úvěrů a půjček v průběhu zdaňovacího období nebo období, za něž se podává daňové přiznání, přesahuje šestnásobek výše vlastního kapitálu,*
- 5. úhrn úvěrů a půjček, u nichž je věřitelem nebo osobou, která úvěr nebo půjčku zajišťuje osoba spojená (§ 23 odst. 7) ve vztahu k dlužníkovi, v průběhu zdaňovacího období nebo období, za něž se podává daňové přiznání, přesahuje trojnásobek výše vlastního kapitálu dlužníka, je-li příjemcem úvěrů a půjčky banka nebo pojišťovna, nebo dvojnásobek výše vlastního kapitálu u ostatních příjemců úvěrů a půjček.*

Za výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů nelze pro účely tohoto zákona uznat poměrnou část finančních výdajů (nákladů) vztahujících se k úvěrům a půjčkám nebo jejich části, které splňují alespoň jednu z podmínek uvedených v bodech 1 až 5, přitom každá z podmínek se posuzuje samostatně.“²⁾

Touto novelou bylo pravidlo testování daňové uznatelnosti úroků z přijatých úvěrů a půjček výrazně zkomplikováno a zpřísněno. Oproti, do té doby platné úpravě, tedy právní úpravě ZDP platné do 31. 12. 2007, byl § 25 odst. 1 písm. w) ZDP doplněn o celou řadu nových pojmů a skutečností, které musí být při daňovém posouzení vzaty v úvahu.

První podstatná změna byla vymezena hned v úvodu tohoto paragrafu. Případná daňová neuznatelnost se již netýkala pouze úroků, ale tzv. finančních výdajů (nákladů). Ačkoliv právě placené úroky představují zpravidla nejvyšší nákladovou položku spojenou s poskytnutým úvěrem či půjčkou, existuje ve většině případů řada dalších plateb, které je hospodářský subjekt dle uzavřené úvěrové smlouvy povinen hradit. Rozšířením definice položek posuzovaných z hlediska jejich daňové uznatelnosti byla snaha zabránit účelově uzavíraným dohodám mezi podnikatelskými

² Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

subjekty, kterými by z důvodu obcházení daňové povinnosti byly snižovány úrokové sazby z úvěrů a půjček ve prospěch navýšení nejrozumnějších poplatků s těmito úvěry a půjčkami spojenými. Aby nedocházelo k interpretačním problémům v zákonem použité formulaci „výdaje (náklady) na zajištění, zpracování úvěru“, vymezilo mimo jiné Ministerstvo financí ve svém Sdělení č.j. 15/103 445/2007-151 k aplikaci ustanovení § 25 odst. 1 písm. w) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 261/2007 Sb. a zákona č. 296/2007 Sb. (dále jen „Sdělení 2007“), které z plateb spojených s poskytnutými úvěry a půjčkami jsou považovány za výdaje (náklady) vynaložené na zajištění či zpracování úvěru a je tedy nutné je podrobit testům nízké kapitalizace. Kategorizace těchto plateb je uvedena v následující tabulce:

Tab. č. 25: Přehled vybraných plateb.

Platba zahrnutá do finančních výdajů (nákladů)	Platba nezahrnutá do finančních výdajů (nákladů)
náklady na obstarání úvěrů (např. znalecký posudek, který je požadován a vyhotoven bankou poskytující úvěr)	odměna ručiteli
poplatky za zpracování úvěru (např. administrativní poplatky, ohodnocení rizika)	penále či jiné sankce za nesplácení úvěru
poplatek za bankovní záruku	kurzové rozdíly
poplatek za přechod k jiné bankovní instituci	náklady na zajištění úvěrového rizika věřitele
provize zprostředkovateli úvěru či půjčky	náklady na zajištění úrokového a měnového rizika dlužníka
poplatek za vedení úvěrového účtu a správu úvěru	náklady na poradenství
poplatek za rezervaci prostředků k čerpání	
poplatek za rezervované nečerpané prostředky	
poplatek za předčasné splácení úvěru	
poplatek za změnu úrokové sazby či typu úročení	

Zdroj: Sdělení 2007, vlastní zpracování

Komplikovanost testu v rámci § 25 odst. 1 písm. w) ZDP dle nové právní úpravy spočívala především v zavedení pěti podmínek, které musely být daňovým poplatníkem posouzeny, a to každá z nich samostatně, nezávisle na ostatních. Pro daňové neuznání podnikových nákladů v podobě výše vymezených finančních výdajů spojených s poskytnutými úvěry a půjčkami stačovalo, aby dané platby překročily kritéria nastavená alespoň jednou z těchto podmínek.

První podmínka vymezovala maximální povolenou výši finančních výdajů týkající se daného zdaňovacího období, a to v podobě součinu jednotné úrokové míry, která bude pro účely testu navýšena o čtyři procentní body, a průměrného stavu úvěru a

půjček evidovaných poplatníkem v tomto zdaňovacím období. Hned v prvním nastaveném kritériu se setkáváme s novými pojmy, které je nutné pro správné uplatnění daňového testu blíže specifikovat.

Tzv. jednotná úroková míra je vymezena samotným ZDP, a to přímo v § 25 odst. 1 písm. w) jako:

„průměr z referenční hodnoty úrokových sazeb na trhu mezibankovních depozit pro splatnost 12 měsíců relevantním pro měnu, v níž je vyjádřen úvěr nebo půjčka, k poslednímu dni každého měsíce zdaňovacího období nebo období, za něž se podává daňové přiznání, přitom úroky z úvěrů a půjček vyjádřených v různých měnách se posuzují samostatně za jednotlivé měny“³⁾

Co se rozumí výrazem referenční hodnota úrokových sazeb, bylo zřetelně stanoveno v již zmíněném Sdělení 2007. Dle informace Ministerstva financí byla onou referenční sazbou v případě úvěrů a půjček znějících na českou měnu sazba PRIBOR zveřejňovaná Českou národní bankou, případné úvěry a půjčky znějící na měnu cizí byly testovány zahraniční obdobou této sazby, nejčastěji sazbou LIBOR. Snaha zákonodárců vyjádřit prostřednictvím jednotné úrokové míry obvyklý úrok, který je u daňových poplatníků z hlediska daňové uznatelnosti akceptován, nemusela být samozřejmě ve všech případech realizovatelná. Například v momentě, ve kterém byla referenční sazba v průběhu zdaňovacího období výrazně rozpohybována a finanční náklady či úvěry a půjčky byly sjednány pouze na omezenou část zdaňovacího období, mohla nastat situace, kdy i úroky v obvyklé výši byly posouzeny jako daňově neuznatelné.

Vymezení pojmu průměrný stav úvěrů a půjček lze nalézt v Pokynu č. D-300 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Pokyn D-300“). Dle tohoto pokynu byl poplatník pro účely první podmínky testu nízké kapitalizace povinen evidovat aritmetický průměr denních stavů úvěrů a půjček v daném zdaňovacím období, přičemž

„za rozhodný den, kdy dochází ke změně denního stavu úvěru a půjček, se považuje den následující po dni úhrady splátky úvěru a půjčky.“⁴⁾

³ Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

⁴ Pokyn D - 300

Zákonodárci však nebylo jednoznačně vymezeno, jaký typ aritmetického průměru by měl být poplatníkem při testu použit. Při jednání Ministerstva financí s Komorou daňových poradců České republiky konaného dne 27. 11. 2007 bylo následně navrženo, aby každý daňový poplatník sám zvolil, zda k výpočtu použije vážený aritmetický průměr, tedy průměr denních stavů, resp. prostý aritmetický průměr, tedy jednodušší výpočet, při kterém se do propočtu zahrne pouze stav úvěrů a půjček při jejich každé změně v průběhu zdaňovacího období bez ohledu na to, jak dlouho daný stav trval. Případné úvěry a půjčky evidované poplatníkem v měně cizí se pro účely výpočtu přepočítaly kursem v souladu s pravidly ocenění závazků v cizí měně dle platných účetních předpisů.

Na tomto místě je rovněž nutné zdůraznit, co se v případě daňového testování dle § 25 odst. 1 písm. w) ZDP rozumí pod obecně vyjádřeným spojením úvěry a půjčky. Tato legislativní zkratka v sobě zahrnuje:

- úvěry,
- půjčky,
- dluhopisy,
- vkladní listy,
- vkladové certifikáty a vklady jim na roveň postavené,
- směnky, jejichž vydáním získává směnečný dlužník peněžní prostředky,
- obdobné právní vztahy vzniklé v zahraničí.

Druhou nastavenou podmínkou se zákonodárci snažili dlužníkovi znevýhodnit situaci, při které jsou mezi ním a věřiteli uzavírány obchodní vztahy týkající se poskytnutých úvěrů a půjček, které jsou tzv. podřízené ostatním závazkům tohoto dlužníka. Z nově vymezeného opatření bylo možné vyčíst snahu zabránit tímto skrytým způsobem realizovaným výplatám podílů na zisku. Sdělení 2007 nás při definici podřízenosti odkazuje na zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech („dále jen „zákon o dluhopisech“). K naplnění definice podřízeného úvěru či půjčky stačilo splnění vazby poskytnutého úvěru či půjčky alespoň na jedno z kritérií, tak, jak jsou vymezeny zákonem o dluhopisech pro účely definice podřízeného dluhopisu. Podřízeným dluhopisem se dle § 34 tohoto zákona rozumí

„dluhopisy, kde v případě

a) vstupu emitenta do likvidace,

- b) prohlášení konkurzu na majetek emitenta,
 - c) povolení vyrovnání, nebo
 - d) je-li emitentem zahraniční osoba, též jiného obdobného opatření,
- budou uspokojeny pohledávky s nimi spojené až po uspokojení všech ostatních pohledávek, s výjimkou pohledávek, které jsou vázány stejnou nebo obdobnou podmínkou podřízenosti“⁶⁾*

Podpora takto chápané definice podřízenosti je rovněž vyjádřena zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“) v jeho § 172, dle kterého

„podřízenou pohledávkou je pohledávka, která má být podle smlouvy uspokojena až po uspokojení jiné pohledávky případně ostatních pohledávek dlužníka, zejména je-li vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka, za podřízenou pohledávku se považuje také pohledávka z podřízeného dluhopisu“⁶⁾

Z výše uvedených definic plyne, že otázka podřízenosti poskytnutého úvěrů a půjček bude posouzena dle smluvních ujednání mezi věřitelem a dlužníkem o uspokojitelnosti pohledávek za předpokladu úpadku dlužníka.

Třetí kritérium v rámci prováděných testů z daňově uznatelných nákladů ve stoprocentní výši vylučovalo takové finanční náklady, jejichž výše, resp. splatnost je spojena s úspěšnou či neúspěšnou hospodářskou činností dlužníka. Pro věřitele tak představuje dosažení výnosu v podobě přijatých úroků z jím poskytnutých úvěrů a půjček investorské, nikoliv však věřitelské riziko. Ve Sdělení 2007 je upřesněno, že sjednaná obchodní situace mezi věřitelem a dlužníkem, při které je vazba mezi dosaženým ziskem a finančním nákladem dlužníka nepřímou úměrná, není považována za výše popsaný typ podstoupení investorského rizika věřitelem, a proto finanční náklady plynoucí dlužníkovi z takto smluvně ošetřených úvěrů a půjček nebyly zahrnuty do daňového testu vymezené třetím kritériem. Rovněž touto podmínkou nebyly posuzovány finanční náklady odvozené od jiných typů ukazatelů hospodářské aktivity dlužníka, než je dosažený výsledek hospodaření, jako příklad takových ukazatelů jsou Sdělením 2007 uvedeny výnosy, odpisy a EBITDA.

Čtvrtou podmínkou byla stejně jako podmínkou první omezena absolutní výše finančních nákladů vynaložených v souvislosti s přijatými úvěry a půjčkami, tentokrát však formou poměření objemu těchto úvěrů a půjček a výše vlastního kapitálu, kterým daňový poplatník v daném zdaňovacím období disponuje. Co přesně

⁵ Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech

⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

pro účely tohoto testu rozumíme vlastním kapitálem a jeho výší ve zdaňovacím období, je daňovým poplatníkům vysvětleno v Pokynu D-300. Vlastní kapitál je definován na základě účetních pravidel. Obsah této účetní kategorie je vymezen v Příloze č. 1 Vyhlášky 500, resp. v Českých účetních standardech pro podnikatele, kteří účtují dle Vyhlášky 500, a to konkrétně v Českém účetním standardu č. 018 Kapitálové účty a dlouhodobé závazky (dále jen „ČÚS018“).

Dle výše uvedených účetních předpisů je vlastní kapitál položkou A vykazovanou v pasivech rozvahy zahrnující:

Tab. č. 26: Obsahové vymezení vlastního kapitálu.

Označení položky	Název položky
A.I.	základní kapitál
A.II.	kapitálové fondy
A.III.	rezervní fondy, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku
A.IV.	výsledek hospodaření minulých let
A.V.	výsledek hospodaření běžného účetního období

Zdroj: Vyhláška 500, vlastní zpracování

Jak lze vidět z výše uvedené tabulky, součástí celkové výše vlastního kapitálu je rovněž výsledek hospodaření minulých let, který, pokud bude tvořen výrazně velkými neuhrazenými ztrátami, může vést k nulové či dokonce záporné výši vlastního kapitálu. Za tohoto předpokladu budou všechny finanční náklady plynoucí z přijatých úvěrů a půjček posouzeny jako daňově neuznatelné.

Rovněž je nutné vzít v úvahu, že ve většině případů se v rámci účetního, resp. zdaňovacího období liší počáteční stav vlastního kapitálu evidovaného jako součet účtových skupin 41, 42 a 43 od jeho stavu konečného. Změny ve výši vlastního kapitálu v průběhu zdaňovacího období mohou nastat jak z důvodů zvýšení základního kapitálu, ať již ve formě zapsané do obchodního rejstříku evidované v rozvaze jako položka A.I.1., resp. nezapsaného vykázaného pouze jako změna základního kapitálu v položce A.I.3., tak i z důvodu rozdělení výsledku hospodaření předchozích účetních, resp. zdaňovacích období. Je otázkou, jakým způsobem by měly být tyto změny zakomponovány do stavu vlastního kapitálu, tak, jak je definován pro potřeby testu nízké kapitalizace.

Pokyn D-300 se k této problematice vymezuje následujícím způsobem:

„Dojde-li v průběhu zdaňovacího období nebo jeho části ke změně stavu vlastního kapitálu, je rozhodný průměrný stav vlastního kapitálu ve zdaňovacím období nebo jeho části vypočtený jako aritmetický průměr stavů vlastního kapitálu k prvnímu dni ve zdaňovacím období, popřípadě jeho části, a stavů, kdy ke změnám vlastního kapitálu došlo, přitom ke změně vlastního kapitálu k poslednímu dni zdaňovacího období, popřípadě jeho části v důsledku vykázaného výsledku hospodaření za příslušné zdaňovací období nebo jeho část se nepřihlíží.“⁷⁾

I v tomto případě, tak, jak již platilo pro účely určení průměrného stavu úvěrů a půjček při testované první podmínce, je necháno na vůli daňového poplatníka, zda při výpočtu stavu vlastního kapitálu použije aritmetický průměr vážený či prostý.

Poslední podmínka, která byla ZDP pro účely testování nastavena, opět limitovala daňovou uznatelnost finančních nákladů na základě poměru již výše definovaného průměrného stavu úvěru a půjček a stavu vlastního kapitálu. V tomto případě však pro účely testu hraje důležitou roli osoba věřitele a jeho pozice k osobě dlužníka, která rozhodne, zdali bude věřitelem poskytnutý úvěr či půjčka zahrnut u dlužníka pouze v rámci testované podmínky č. 5, resp. zda se promítne i do testů vymezených kritérii č. 4 a č. 1. Poměření stavu úvěrů a půjček, resp. výše finančních nákladů se stavem vlastního kapitálu, tak, jak je definováno v testu č. 4 a testu č. 5, bývá souhrnně označováno jako testování tzv. nízké kapitalizace daňového poplatníka.

V souvislosti s testem páté podmínky bylo nutné věnovat pozornost kromě § 25 odst. 1 písm. w) i dalším ustanovením ZDP, na které jsme odkázáni při vymezení obsahu rozhodujícího pojmu tohoto testu, tedy pojmu spojené osoby.

Stávající definice spojených osob je uvedena v § 23 odst. 7 ZDP. Dle tohoto paragrafu je spojenost chápána jednak ve smyslu majetkové provázanosti osob věřitele a dlužníka, pak hovoříme o tzv. kapitálově spojených osobách, přičemž onen majetkový vztah je vymezen odst. 7 bodem a) takto:

- 1. jestliže se jedna osoba přímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech druhé osoby, anebo se jedna osoba přímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech více osob, a přitom tento podíl představuje alespoň 25% základního kapitálu nebo 25% hlasovacích práv těchto osob, jsou všechny tyto osoby vzájemně osobami přímo kapitálově spojenými*
- 2. jestliže se jedna osoba nepřímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech druhé osoby, anebo se jedna osoba přímo nebo nepřímo podílí na kapitálu nebo hlasovacích právech více osob, a přitom tento podíl představuje alespoň 25%*

⁷⁾ Pokyn D - 300

základního kapitálu nebo 25% hlasovacích práv těchto osob, jsou všechny tyto osoby vzájemně osobami kapitálově spojenými (podíl na základním kapitálu nebo podíl s hlasovacím právem ve zdaňovacím období nebo období, za něž je podáváno daňové přiznání, se stanoví jako aritmetický průměr měsíčních stavů)⁸⁾

Spojenost je zákonodárci rozšířena i na vybraný okruh vztahů věřitele a dlužníka, který nespočívá v jejich kapitálové propojenosti. Tyto situace, vedoucí k označení osob věřitele a dlužníka jako tzv. jinak spojených osob, jsou uvedeny v bodě b):

- 1. jedna osoba se podílí na vedení nebo kontrole jiné osoby*
- 2. shodné osoby nebo osoby blízké se podílejí na vedení nebo kontrole jiných osob, tyto jiné osoby jsou vzájemně osobami jinak spojenými, za jinak spojené osoby se nepovažují osoby, kdy je jedna osoba členem dozorčích rad obou osob (účast v kontrolní komisi nebo obdobném kontrolním orgánu a provádění kontroly za úplatu se nepovažuje za podílení se na kontrole)*
- 3. ovládající a ovládaná osoba a také osoby ovládané stejnou ovládající osobou*
- 4. osoby blízké*
- 5. které vytvořily právní vztah převážně za účelem snížení základu daně nebo zvýšení daňové ztráty⁹⁾*

§ 25 odst. 1 písm. w) bodu 5 ZDP pro tento dílčí test nařizoval posoudit vztah spojenosti, resp. nespojenosti nejenom mezi osobami věřitele a dlužníka, ale rovněž bylo nutné věnovat pozornost právnímu vztahu, který bude mít k tomuto dlužníkovi případný zajišťovatel poskytnutého úvěru či půjčky.

Dle bližšího popisu k bodu 5 uvedeného ve Sdělení 2007 lze zajištěním prostřednictvím spojené osoby chápat takové situace, za kterých je touto osobou zabezpečeno kreditní riziko na straně věřitele ať již formou zajišťovacích prostředků vymezených českými právními předpisy či jejich zahraničními ekvivalenty. V důsledku zajištění vyplývá spojené osobě právně vymahatelná povinnost nahradit pozici dlužníka v uzavřeném vztahu s věřitelem za předpokladu, že původní osoba dlužníka nedostojí svým závazkům řádně a včas. Naopak situace, kdy je spojenou osobou určitou formou (např. poskytnutím dobrého jména, resp. omezením některých majetkových či finančních práv dlužníka v případě nesplácení úvěrů či

⁸⁾ Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

⁹⁾ Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

půjčky) pouze vylepšována vymahatelnost pohledávky, nejsou dle Sdělení 2007 považovány za zajištění úvěru či půjčky.

Jak jsme již popisem jednotlivých testů naznačili, zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, se rozšířil okruh podmínek a situací, které musí být vzaty daňovým poplatníkem v úvahu při posouzení daňové uznatelnosti finančních nákladů spojených s jemu poskytnutými úvěry a půjčkami. Oproti zákonné úpravě platné do 31. 12. 2007 bylo nejenom dvojnásobně zpřísněno pravidlo nízké kapitalizace, které je navíc nutné posuzovat ve vztahu jak k osobám spojeným, tak osobám nespojeným, tak jak jsou výše definovány, ale také byly novelou nastaveny další tři důvody případné daňové neuznatelnosti, a to výše finančních nákladů, podřízenost a závislost na zisku. Rovněž bylo zpřísněno obecné pravidlo nezahrnutí takových výnosů do základů daně, které měly souvislost s daňově neuznatelnými náklady předchozích zdaňovacích období. Toto pravidlo vymezené v § 23 odst. 4 písm. e) ZDP bylo novelou doplněno o dovětek, na základě kterého ho není možné použít pro účely daňově neuznaných nákladů dle § 25 odst. 1 písm. w) ZDP.

Na druhé straně však dle novely existovaly úvěry a půjčky, které nebudou do testů dle výše uvedeného paragrafu daňovým poplatníkem vůbec zahrnuty, konkrétně se jedná o:

- Úvěry a půjčky, které byly poskytnuty bezúročně.
- Kapitalizované úvěry a půjčky, tedy úvěry a půjčky, z nichž související finanční náklady byly zahrnuty do vstupní ceny majetku, a to do okamžiku uvedení tohoto majetku do užívání.

Kromě výše uvedených výňatků z posuzovaných úvěrů a půjček jsou přímo v § 25 odst. 1 písm. w) ZDP vymezení daňoví poplatníci, na které povinnost testování nebude vůbec vztažena.

Těmito poplatníky jsou:

- Fyzické osoby.
- Neziskové organizace.
- Burza cenných papírů.
- Právnícké osoby za předpokladu, že výše jejich finančních nákladů souvisejících s přijatými úvěry a půjčkami nepřevýší v daném zdaňovacím

období částku 1 000 000 Kč, přičemž však mezi osobou věřitele, resp. zajišťovatele a osobou dlužníka nesmí být nastaven vztah spojenosti, tak, jak byl již výše vymezen a definován.

Tyto náklady následně nevstupují do žádného z výše popsanych testů, a to i za předpokladu, že celkové finanční náklady plynoucí ze všech přijatých úvěrů a půjček hranici 1 000 000 Kč přesáhnou. Rovněž jistiny z takto přijatých úvěrů a půjček nebudou zahrnuty do testu nízké kapitalizace, vymezeného v podmínkách č. 4 a č. 5.

Tento výňatek z okruhu subjektů povinných k testování má za cíl zmírnit dopady daňového zatížení vyplývajícího z dluhového financování především malých a středních podniků.

Daňoví poplatníci, kteří jsou naopak povinni posoudit své finanční náklady z přijatých úvěrů a půjček dle § 25 odst. 1 písm. w) ZDP, nemuseli při testování postupovat striktně v pořadí jednotlivých testů, tak, jak byly uvedeny v bodech č. 1 až č. 5 tohoto paragrafu. Ministerstvo financí ve svém Sdělení 2007 doporučilo pro účely tohoto testování praktický propočet, který obsahuje výše uvedené testy v souhrnné podobě.

Doporučený algoritmus pro výpočet daňově neuznatelných finančních nákladů dle Sdělení 2007:

1) Nejprve se vypočítají poměry:

$$\frac{2 \cdot SVK}{Y} < 1 \quad \frac{6 \cdot SVK}{Z} < 1 \quad \frac{RS + 4}{pr.UM} < 1$$

2) Pokud jsou poměry menší než 1, je nutné vypočítat koeficienty K1, K2, K3:

$$K1 = 1 - \frac{2 \cdot SVK}{Y} \quad K2 = 1 - \frac{6 \cdot SVK}{Z} \quad K3 = 1 - \frac{RS + 4}{prům. UM}$$

NEUZNATELNÉ ÚROKY = *v* + *t* + (největší z K1, K2, K3 * *u*) + (větší z K2, K3 * *s*), kde

SVK = stav vlastního kapitálu

Y = průměr denních stavů úvěrů a půjček ve zdaňovacím období od spojených osob

Z = průměr denních stavů všech úvěrů a půjček ve zdaňovacím období

RS = průměr z referenční hodnoty úrokových sazeb na trhu mezibankovních depozit pro splatnost 12 měsíců relevantním pro měnu, v níž je vyjádřen úvěr nebo půjčka (PRIBOR, LIBOR), k poslednímu dni zdaňovacího období nebo období, za něž se podává daňové přiznání

prům. UM = průměrná úroková míra

v = finanční náklady vylučované ze 100 % podle § 25 odst. 1 písm. w) bod 2. a 3. z úvěrů a půjček od spojených osob

t = finanční náklady vylučované ze 100 % podle § 25 odst. 1 písm. w) bod 2. a 3. z úvěrů a půjček od nespojených osob

u = ostatní finanční náklady z úvěrů a půjček od spojených osob (celkové finanční náklady z úvěrů a půjček od spojených osob po odečtení finančních nákladů ve výši „ v “)

s = ostatní finanční náklady z úvěrů a půjček od nespojených osob (celkové finanční náklady z úvěrů a půjček od nespojených osob po odečtení finančních nákladů ve výši „ t “)¹⁰⁾

Názorně si výše popsany výpočet testů uvedeme na údajích o čerpaných úvěrech a půjčkách konkrétního daňového poplatníka, a to již zmíněné spolupracující Společnosti.

Získaná data Společnosti jsou pro účely výpočtu použita ve zjednodušené formě, jelikož v této části práce je cílem pouze praktická ukázka náplně § 25 odst. 1 písm. w) ZDP v novelizovaném znění dle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Rovněž v této fázi analýzy podnikových údajů nebereme v úvahu datum uzavření smlouvy o úvěru či půjčce mezi věřitelem a dlužníkem.

Společnost v roce 2008 zabezpečovala financování své hospodářské činnosti jak prostřednictvím vlastního kapitálu, tak prostřednictvím získaných cizích zdrojů. Jelikož se jedná o právnickou osobu, jejíž výše finančních nákladů z přijatých úvěrů a půjček od nespojených osob přesáhla ve zdaňovacím období roku 2008 částku 1 000 000 Kč, je tento daňový poplatník povinen podrobit finanční náklady související s jemu poskytnutými úvěry a půjčkami testu dle § 25 odst. 1 písm. w) ZDP.

Tab. č. 27: Přehled podnikových úvěrů a půjček ve zdaňovacím období roku 2008.

Přijatý úvěr	Částka	Měna	Období	Úroková sazba (% p.a.)	Způsob splácení	Frekvence splátek jistiny	Frekvence splátek úroků
1	3 500 000	CZK	12 měsíců 2008	9,0	rovnoměrné	měsíční	měsíční
2	11 600 000	CZK	12 měsíců 2008	10,5	jednorázové	jednorázové	měsíční
3	1 500 000	CZK	od 1. 2. 2008	6,3	jednorázové	jednorázové	měsíční
4	3 000 000	CZK	od 1. 6. 2008	6,0	jednorázové	jednorázové	měsíční

¹⁰⁾ Sdělení 2007

Přijatý úvěr	Poplatky spojené s úvěrem	Vztah věřitele a dlužníka	Specifikum úvěru či půjčky
1	vedení účtu-600 CZK/měsíčně	nespojená osoba	žádné
2	0	spojená osoba	žádné
3	vedení účtu-300 CZK/měsíčně realizace úvěru-7 500 CZK	nespojená osoba	žádné
4	vedení účtu-300 CZK/měsíčně realizace úvěru-15 000 CZK	nespojená osoba	úvěr je podřízen ostatním závazkům Společnosti

Zdroj: Účetní závěrka Společnosti za rok 2008 a sdělení odpovědných pracovníků Společnosti, vlastní zpracování

Pro účely výpočtu doporučeného Ministerstvem financí je nutné zjistit, resp. vypočítat hodnoty potřebných ukazatelů použitých v jednotlivých mezikrocích propočtu.

Tab. č. 28: Přehled výpočtových položek.

Výpočtová položka	Hodnota v CZK, %
Y	11 600 000
Z	30 285 120
SVK	2 000 000
prům. UM	8,67%
RS	4,20%
v	0
t	122 141
u	1 218 000
s	1 158 403

Zdroj: vlastní výpočet

Poznámky k Tab. č. 4:

- Při výpočtu denního stavu úvěru a půjček ve zdaňovacím období od spojených osob, resp. denních stavů všech úvěrů a půjček ve zdaňovacím období byl použit vážený aritmetický průměr.
- Při výpočtu stavu vlastního kapitálu byl použit vážený aritmetický průměr.
- Případné poplatky spojené s úvěrem jsou dle Sdělení 2007 součástí testovaných finančních nákladů.

Následně lze přistoupit k samotnému výpočtu způsobem vymezeným Sdělením 2007:

1) Výpočet poměrů:

$$\frac{2 \cdot 2\,000\,000}{11\,600\,000} < 1$$

$$\frac{6 \cdot 2\,000\,000}{30\,285\,120} < 1$$

$$\frac{4,20 + 4,00}{8,67} < 1$$

2) Protože výše uvedené poměry dosahují hodnoty menší než 1, jsme povinni určit výši koeficientů K1, K2, K3:

$$K1 = 1 - \frac{2 \cdot 2\,000\,000}{11\,600\,000} = 0,66 \quad K2 = 1 - \frac{6 \cdot 2\,000\,000}{30\,285\,000} = 0,60 \quad K3 = 1 - \frac{4 \cdot 20 + 4 \cdot 00}{8,67} = 0,05$$

Neuznatelné náklady = 0 + 122 141 + 0,66 * 1 218 000 + 0,60 * 1 158 000

Neuznatelné náklady = 1 621 063 CZK

Daňově neuznatelné finanční náklady Společnosti z titulu testů dle § 25 odst. 1 písm. w) ZDP zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, dosahují ve zdaňovacím období roku 2008 výše 1 621 063 CZK.

5.1.2. Zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Znění § 25 odst. 1 písm. w) ZDP v podobě přijaté výše popsaným zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, se prakticky nedočkal vlastní aplikace. Krátce po této novele byla přijata nová právní úprava problematiky daňové uznatelnosti, resp. neuznatelnosti úroků plynoucích z přijatých úvěrů a půjček. Touto schválenou úpravou byla přísně nastavená pravidla do značné míry zmírněna. Jistou komplikací znamenala přechodná ustanovení nového zákona, která blíže určovala, v jakých situacích je daňový poplatník oprávněn použít pro něj výhodnější novou právní úpravu a kdy naopak je povinen posoudit své finanční náklady dle doposud platného přísnějšího znění zákona. Přechodná ustanovení a jejich dopad na praktické použití jednotlivých právních úprav budou podrobně řešena v další části této diplomové práce.

Uvolnění nastavených pravidel lze spatřovat především v zúžení okruhu přijatých úvěrů a půjček, resp. finančních nákladů z nich plynoucích, které je nutné zahrnout do povinných testů. Nové znění zákona účinné od 1. 1. 2009 rušilo testování daňové uznatelnosti finančních nákladů z úvěrů a půjček za předpokladu, že věřitelem, resp. zajišťovatelem těchto úvěrů a půjček je osoba nespojená ve vztahu k dlužníkovi, přičemž definice osoby spojené zůstává beze změny ve znění dle § 23 odst. 7 ZDP zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. V návaznosti na výše uvedenou změnu ztratilo v nové právní úpravě význam rovněž související pravidlo, které limitovalo daňovou uznatelnost finančních nákladů z úvěrů a půjček od nespojených osob do výše 1 000 000 Kč v rámci daného zdaňovacího období. Výpočet průměrného denního stavu úvěrů a půjček nebyl nově ovlivněn ani jistinami

úvěrů a půjček vázaných na výsledek hospodaření dlužníka a podřízených úvěrů a půjček. Finanční náklady z těchto typů úvěrů, které ve své obsahové podstatě zůstaly oproti předešlé právní úpravě neměnné, se stávají plně daňově neuznatelnými na základě vymezení v rámci § 25 odst. 1 písm. zm) ZDP a § 25 odst. 1 písm. zp) ZDP:

Za výdaje (náklady) vynaložené k dosažení, zajištění a udržení příjmů pro daňové účely nelze uznat zejména:

zm) finanční výdaje (náklady), které plynou z úvěrů a půjček, kde úrok nebo výnos nebo skutečnost, zda se finanční výdaje (náklady) stanou splatnými, závisí zcela nebo převážně na zisku dlužníka

*zp) finanční výdaje (náklady) z úvěrů a půjček podřízených jinému závazku*¹¹⁾

Zrušena byla rovněž povinnost definovaná v dosavadním znění zákona jako podmínka č. 1., tedy posouzení finančních nákladů z úvěrů a půjček v závislosti na porovnání jednotné úrokové míry a průměrné úrokové míry.

Naopak nadále byl daňový poplatník povinen provést test nízké kapitalizace ve vztahu k osobě spojené a rovněž byl nadále povinen testovat nejenom úroky z přijatých úvěrů a půjček, nýbrž celkové finanční náklady s těmito úvěry a půjčkami související, tak, jak byly definovány v předchozí části diplomové práce.

Pro větší přehlednost a porovnání jsou veškeré rozdílné, resp. společné znaky právních úprav § 25 odst. 1 písm. w) ve znění ZDP platném k 1. 1. 2008 a k 1. 1. 2009 uvedeny v následující tabulce:

¹¹ Zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Tab. č. 29: Přehled daňových charakteristik § 25 odst. 1 písm. w) ZDP ve znění platném k 1. 1. 2008 a 1. 1. 2009.

	ZDP ve znění platném k 1. 1. 2008	ZDP ve znění platném k 1. 1. 2009
finanční náklady	daňovému testu podléhají nejenom úroky z úvěrů a půjček, ale i další náklady související se zpracováním či zajištěním úvěru	daňovému testu podléhají nejenom úroky z úvěrů a půjček, ale i další náklady související se zpracováním či zajištěním úvěru
test jednotné úrokové míry a průměrné úrokové míry	ANO_viz 1. podmínka	NE
finanční náklady z podřízených úvěrů a půjček.	daňově neuznatelné_viz 2. podmínka. Jistiny těchto úvěrů a půjček vstupují do průměrného denního stavu úvěrů a půjček pro účely dalších testů	daňově neuznatelné dle § 25 odst. 1 písm. zp). Jistiny těchto úvěrů a půjček neovlivňují testy daňové uznatelnosti dle § 25 odst. 1 písm. w)
finanční náklady z úvěrů a půjček odvozených od výsledku hospodaření dlužníka	daňově neuznatelné_viz 3. podmínka. Jistiny těchto úvěrů a půjček vstupují do průměrného denního stavu úvěrů a půjček pro účely dalších testů	daňově neuznatelné dle § 25 odst. 1 písm. zm). Jistiny těchto úvěrů a půjček neovlivňují testy daňové uznatelnosti dle § 25 odst. 1 písm. w)
test celkového objemu úvěrů a půjček k výši vlastního kapitálu	ANO_viz 4. podmínka	NE
test nízké kapitalizace ve vztahu ke spojeným osobám	ANO_viz 5. podmínka	ANO
test nízké kapitalizace ve vztahu k nespojeným osobám	ANO_viz 5. podmínka	NE

Zdroj: Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů a zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů a další zákony, vlastní zpracování

Právní úprava vztahující se k bezúročným a kapitalizovaným úvěrům a půjčkám, resp. okruhu osob, jež nejsou povinni k testování § 25 odst. 1 písm. w) ZDP, nedoznala oproti předchozímu znění ZDP žádných změn.

Rovněž k zákonu č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů a další zákony, bylo Ministerstvem financí vydáno pod č.j. 15/33 371/2009-151 Sdělení k aplikaci ustanovení § 25 odst. 1 písm. w) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 2/2009 Sb. a zákona č. 87/2009 Sb. (dále jen „Sdělení 2009“), kterým je daňový poplatník metodicky veden ke správnému uplatnění nových zákonných pravidel. Sdělení 2009 kromě znovu uvedené definice vymezující obsahovou náplň testovaných finančních nákladů a vyjádření se k finančním nákladům z úvěrů a půjček souvisejících

s výsledkem hospodaření dlužníka doporučuje postup k výpočtu daňově neuznatelných finančních nákladů dle novelizovaného znění ZDP.

Doporučený algoritmus (modifikovaný pro účely diplomové práce dle znění zákona č. 2/2009 Sb.) pro výpočet daňově neuznatelných finančních nákladů dle Sdělení 2009:

1. Nejprve se vypočítá poměr:

$$\frac{2 \cdot \text{SVK}}{Y} < 1$$

2. Pokud je poměr menší než 1, je nutné vypočítat koeficient K1:

$$K1 = 1 - \frac{2 \cdot \text{SVK}}{Y}$$

3. Zjistí se výše finančních výdajů (nákladů), které nejsou považovány za výdaje (náklady) daňové podle ustanovení § 25 odst. 1 písm. zm).
4. Zjistí se výše finančních výdajů (nákladů), které nejsou považovány za výdaje (náklady) daňové podle ustanovení § 25 odst. 1 písm. zp).

$$\text{NEUZNATELNÉ ÚROKY} = v + t + s + r + (K1 \cdot u), \text{ kde}$$

SVK = stav vlastního kapitálu

Y = průměr denních stavů úvěrů a půjček ve zdaňovacím období od spojených osob

v = finanční náklady vylučované ze 100% podle § 25 odst. 1 písm. zm) z úvěrů a půjček od spojených osob

t = finanční náklady vylučované ze 100% podle § 25 odst. 1 písm. zm) z úvěrů a půjček od nespojených osob

s = finanční náklady vylučované ze 100% podle § 25 odst. 1 písm. zp) z úvěrů a půjček od spojených osob

r = finanční náklady vylučované ze 100% podle § 25 odst. 1 písm. zp) z úvěrů a půjček od nespojených osob

u = ostatní finanční náklady z úvěrů a půjček od spojených osob po odečtení finančních nákladů ve výši v a

s¹²⁾

Praktický dopad nově přijaté právní úpravy, resp. její rozdíl oproti doposud platnému znění zákona, lze vidět na následujícím výpočtu, v rámci kterého stanovíme výši daňově neuznatelných nákladů Společnosti v nových daňových podmínkách.

Pro výpočet jsou opět použity údaje o Společnosti uvedené v Tab. č. 27 této diplomové práce.

¹² Modifikované Sdělení 2009

Pro účely výpočtu doporučeného Ministerstvem financí je nutné zjistit, resp. vypočítat hodnoty potřebných ukazatelů použitých v jednotlivých mezikrocích propočtu.

Tab. č. 30: Přehled výpočtových položek.

Výpočtová položka	Hodnota v CZK, %
Y	11 600 000
SVK	2 000 000
v	0
t	0
s	0
r	123 641
u	1 218 000

Zdroj: vlastní výpočet

Následně lze přistoupit k samotnému výpočtu způsobem vymezeným Sdělením 2009:

- 1) Výpočet poměru

$$\frac{2 \cdot 2\,000\,000}{11\,600\,000} < 1$$

- 2) Protože výše uvedený poměr dosahuje hodnoty menší než 1, jsme povinni určit výši koeficientu K1:

$$K1 = 1 - \frac{2 \cdot 2\,000\,000}{11\,600\,000} = 0,66$$

Neuznatelné náklady = 0 + 0 + 0 + 123 641 + 0,66 * 1 218 000

Neuznatelné náklady = 927 521 CZK

Daňově neuznatelné finanční náklady Společnosti z titulu testů dle § 25 odst. 1 písm. w) zákona č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dosahují ve zdaňovacím období roku 2008 výše 927 521 CZK.

5.1.3. Zákon č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Přijetím tohoto zákona s účinností od 1. dubna 2009 pokračovala tendence určitého uvolnění pravidel daňové uznatelnosti finančních nákladů z úvěrů a půjček započatá

již výše popsanou předchozí právní úpravou, a to jako reakce na množství negativních připomínek daňových poplatníků a jejich zástupců k přísné podobě zákona platné od počátku roku 2008, resp. obavou z tvrdých dopadů ekonomické krize na podnikatelské prostředí.

Zákonem č. 87/2009 Sb. byly přípustné poměry mezi hodnotou vlastního kapitálu a stavem úvěrů a půjček v rámci pravidel nízké kapitalizace upraveny na úroveň platnou do konce roku 2007, tedy šestinásobek v případě, je-li příjemcem úvěru či půjčky banka a pojišťovna, resp. čtyřnásobek za předpokladu ostatních příjemců.

Rovněž bylo zrušeno omezení daňové uznatelnosti finančních nákladů z úvěrů a půjček, které nejsou spojenými osobami zpracovány či obstarány, nýbrž pouze zajištěny. Současně však v této souvislosti bylo nově doplněno pravidlo tzv. back-to-back financování rozšiřující okruh věřitelů považovaných za spojené osoby pro účely podmínky nízké kapitalizace Dle tohoto pravidla

„v případě, že podmínkou pro poskytnutí úvěru nebo půjčky dlužníkovi věřitelem je poskytnutí přímo souvisejícího úvěru, půjčky nebo vkladu tomuto věřiteli osobou spojenou ve vztahu k dlužníkovi, považuje se pro účely tohoto ustanovení a vzhledem k tomuto úvěru nebo půjčce věřitel za osobu spojenou ve vztahu k dlužníkovi.“¹³⁾

Z daňově neuznatelných finančních nákladů zcela zmizely ty, které daňovému poplatníkovi plynou z úvěrů a půjček podřízených jinému závazku. Omezení se netýká dalšího ze specificky vymezených úvěrů a půjček, tedy těch, jejichž finanční náklady jsou odvozeny od výsledku hospodaření dlužníka, právní úprava zůstala v této otázce oproti předešlému znění zákona nezměněna.

Algoritmus výpočtu výše daňově neuznatelných finančních nákladů z titulu přijatých úvěrů a půjček vymezený Sdělením 2009 byl již popsán v předešlé části diplomové práce. Pro účely použití uvedeného algoritmu ve znění zákona č. 87/2009 Sb. je však nutné upravit poměr vlastního kapitálu ke stavu přijatých úvěrů a půjček na 6:1, resp. vypustit doporučené ustanovení týkající se podřízených úvěrů a půjček.

Na základě údajů Společnosti bude mít propočet daňově neuznatelných finančních nákladů ve znění zákona č. 87/2009 Sb., následující podobu:

¹³⁾ Zákon č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Tab. č. 31: Přehled výpočtových položek.

Výpočtová položka	Hodnota v CZK, %
Y	11 600 000
SVK	2 000 000
v	0
t	0
u	1 218 000

Zdroj: vlastní výpočet

- 1) Výpočet poměru

$$\frac{4 \cdot 2\,000\,000}{11\,600\,000} < 1$$

- 2) Protože výše uvedený poměr dosahuje hodnoty menší než 1, jsme povinni určit výši koeficientu K1:

$$K1 = 1 - \frac{4 \cdot 2\,000\,000}{11\,600\,000} = 0,31$$

Neuznatelné náklady = 0 + 0 + 0,31 * 1 218 000

Neuznatelné náklady = 377 580 CZK

Daňově neuznatelné finanční náklady Společnosti z titulu testů dle § 25 odst. 1 písm. w) zákona č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dosahují ve zdaňovacím období roku 2008 výše 377 580 CZK.

5.1.4. Přechodná ustanovení zákona č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

V dosavadních kapitolách diplomové práce byl uveden popis, resp. společné a rozdílné znaky jednotlivých právních úprav platných v průběhu zdaňovacích období roku 2008 a roku 2009. Nyní je nutné se věnovat problematice nutnosti či možnosti použití a nepoužití výše popsanych znění zákonů při řešení daňové otázky § 25 odst. 1 písm. w) ZDP. Aplikace příslušného znění zákona významně závisela na datu uzavřené smlouvy o úvěrech a půjčkách, ve zdaňovacím období roku 2008 měl však pravomoc ovlivnit použítá pravidla i samotný daňový poplatník.

Z článku V. zákona č. 87/2009 Sb. plyne, že zdaňovací období roku 2008 a zdaňovací období roku 2009 byla spojena s možným použitím dvojích pravidel řešících problematiku § 25 odst. 1 písm. w) ZDP. Bližší specifikace je konkrétně

vymezena v článku V. 2., dle kterého, smlouvy o úvěrech a půjčkách uzavřené před 1. lednem 2008 byly posuzovány dle ZDP ve znění účinném do 31. prosince 2007. Toto znění zákona nebylo předmětem popisu této diplomové práce. Proto tedy alespoň krátce zmiňme, že v této podobě platné znění výše zmíněného paragrafu určovalo daňovému poplatníkovi v rámci pravidel nízké kapitalizace posuzovat pouze úroky z přijatých úvěrů a půjček, nikoliv finanční náklady. V rámci daňových testů byl poměr výše vlastního kapitálu a stavu přijatých úvěrů a půjček nastaven na mírnější úroveň než v následně přijaté podobě novelou č. 261/2007 Sb. Jelikož pro daňové účely nebyly žádným způsobem omezeny ani podřízené úvěry a půjčky, resp. úvěry a půjčky spojené s výsledkem hospodaření dlužníka, lze jistě tvrdit, že toto znění zákona bylo k daňovým poplatníkům v otázce § 25 odst. 1 písm. w) mnohem shovívavější než výše zmíněná novela, která je již podrobně definována v předchozích kapitolách diplomové práce.

Tzv. „stará pravidla“, jak je v literatuře často úprava daňové uznatelnosti či neuznatelnosti úroků z přijatých úvěrů a půjček ve znění účinném do 31.12.2007 označována, bylo rovněž nutné použít i při posouzení úroků plynoucích z dodatků uzavřených po datu 1.1.2008, avšak ke smlouvám původně sjednaným před 31.12.2007 (dále jen „dodatek“). Praktické problémy spojené se zmíněnými uzavřenými dodatky, kterými je měněna výše úvěru nebo půjčky či hrazených úroků, byly předmětem jednání Ministerstva financí a Komory daňových poradců na pravidelně konaných koordinačních výborech. Jelikož § 25 odst. 1 písm. w) ZDP prošel už i v minulých letech řadou úprav a podstatných změn, byla již i otázka uzavřených dodatků podrobně diskutována mnohem dříve než v souvislosti s daňovým dopadem na zdaňovací období roku 2008 a roku 2009. Pro tato zdaňovací období bylo tedy odborníky v rámci koordinačního výboru konaného dne 20.4.2009 pouze odkázáno na již dříve projednané příspěvky, jež díky podobnosti dikce přechodných ustanovení dřívějších a aktuálních verzí zákona definujících daňovou problematiku úroků z úvěrů a půjček mohou být použity i na aplikaci pravidel platných pro zdaňovací období roku 2008 a roku 2009.

Nyní je potřeba vyřešit otázku možných způsobů úprav původně sjednaných smluv o úvěrech a půjčkách na základě k nim uzavřených dodatků, resp. jejich daňové řešení předložené v závěrech výše zmíněného koordinačního výboru:

1) *Výše hrazených úroků a úvěrová tranše*

Mezi věřitelem a dlužníkem může být smlouva o úvěrech a půjčkách uzavřena v podobě, v rámci které je dlužník oprávněn čerpat úvěrový limit v postupných částkách, tzv. úvěrových tranších, jejichž postupné splácení může být zatíženo různě vysokými úrokovými sazbami. Z uvedené právní situace tedy vyplývá možnost odlišné výše úroků hrazených ve zdaňovacím období roku 2007 a následných zdaňovacích období. Za předpokladu, že výše úroků v jednotlivých úvěrových tranších bude odpovídat podmínkám sjednaným v uzavřené rámcové smlouvě, není tato změna dle závěrů koordinačního výboru považována za změnu smlouvy dodatkem v oblasti výše úroků, tedy i ve zdaňovacím období roku 2008 a roku 2009 budou úroky plynoucí z takto uzavřených smluv posuzovány dle „starých pravidel“.

2) *Výše poskytnutého úvěru nebo půjčky*

Uzavřený dodatek, v jehož důsledku dochází ke změně výše poskytnutého úvěru nebo půjčky, musí být posuzován s ohledem na sjednané zvýšení, resp. snížení úvěrové jistiny. Jestliže je uzavřeným dodatkem úvěrová jistina zvýšena, je nutné pro daňové posouzení z úvěrů nebo půjček plynoucích finančních nákladů aplikovat již pravidla platná od 1.1.2008. Tato daňová úprava se však bude týkat pouze nově sjednané úvěrové tranše, nikoliv původní výše úvěru či půjčky. V situaci, kdy uzavřený dodatek naopak výši čerpané úvěrové částky snižuje, je nadále použito „starých pravidel“.

3) *Výše hrazených úroků*

Pokud je na základě uzavřeného dodatku měněna výše úrokové sazby, je opět nutné rozlišit její sjednané zvýšení či snížení. „Stará pravidla“ budou i nadále použita v rámci dodatkem sjednaného snížení úrokové sazby, a to jak v situaci, kdy je tato úroková sazba sjednaná ve fixní výši, tak v případě její závislosti na vývoji vybrané tržní referenční úrokové sazby. Naopak za předpokladu zvýšení původně stanovené úrokové sazby, opět ať už v její fixní či variabilní podobě, budou finanční náklady z přijatých úvěrů a půjček posouzeny dle nově přijaté právní úpravy. Nová pravidla budou v tomto případě vztažena k celé dlužné částce.

4) *Výše poskytnutého úvěru nebo půjčky a změna měny*

V hospodářské praxi je možné se setkat se situací, kdy na základě dohody mezi věřitelem a dlužníkem dojde v průběhu trvání úvěrového vztahu k převodu výše jistiny z jedné měny do druhé. Výše dlužné částky je v tomto případě vlivem devizového kurzu změněna, nedochází však ke změně výše poskytnutého úvěru nebo půjčky. Rovněž z přijatých závěrů koordinačního výboru plyne, že pokud je výše uvedený fakt předmětem sjednaného dodatku, nebude nutné na tento dodatek aplikovat nová pravidla.

5) *Výše referenční úrokové sazby*

Předmětem uzavřeného dodatku se také může stát změna tržní referenční úrokové sazby, od níž se bude odvíjet výše úrokové sazby uplatněné na přijaté úvěry nebo půjčky. Tato změna nebude mít za následek povinnost uplatnění nových pravidel.

5.2. *Postup daňového poplatníka ve zdaňovacím období roku 2008*

V důsledku přijetí přechodných ustanovení zákona č. 87/2009 Sb., tak, jak bylo popsáno ve výše uvedené podkapitole, vedlo u daňového poplatníka ve zdaňovacím období roku 2008 k existenci tří možných řešení problematiky daňové uznatelnosti či neuznatelnosti finančních nákladů plynoucích z přijatých úvěrů a půjček:

- 1) § 25 odst. 1 písm. w) ZDP ve znění *novely č. 261/2007 Sb.*, o stabilizaci veřejných rozpočtů
- 2) § 25 odst. 1 písm. w) ZDP ve znění *novely č. 2/2009 Sb.*, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (tato novela byla přijata s účinností pro zdaňovací období roku 2009, resp. na základě rozhodnutí daňového poplatníka možným retrospektivním použitím pro zdaňovací období roku 2008)
- 3) § 25 odst. 1 písm. w) ZDP ve znění *novely č. 87/2009 Sb.*, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (tato novela byla přijata s účinností k datu 1.4.2009 s retrospektivním použitím pro zdaňovací období roku 2009, resp. na základě rozhodnutí daňového poplatníka možným retrospektivním použitím pro

zdaňovací období roku 2008 – v tomto případě ti daňoví poplatníci, jež byli povinni odevzdat svá daňová přiznání na finanční úřad do 31.3.2009, byli oprávněni uplatnit nové znění zákona prostřednictvím dodatečného daňového přiznání).

Na základě výše uvedených rozborů jednotlivých novelizovaných variant lze jednoznačně konstatovat, že z hlediska obtížnosti výpočtu jsou jednotlivé časově seřazené úpravy řazeny rovněž od té po výpočtové stránce nejkomplikovanější verze k nejjednodušší. Z tohoto hlediska by tedy daňový poplatník použil variantu číslo 3.

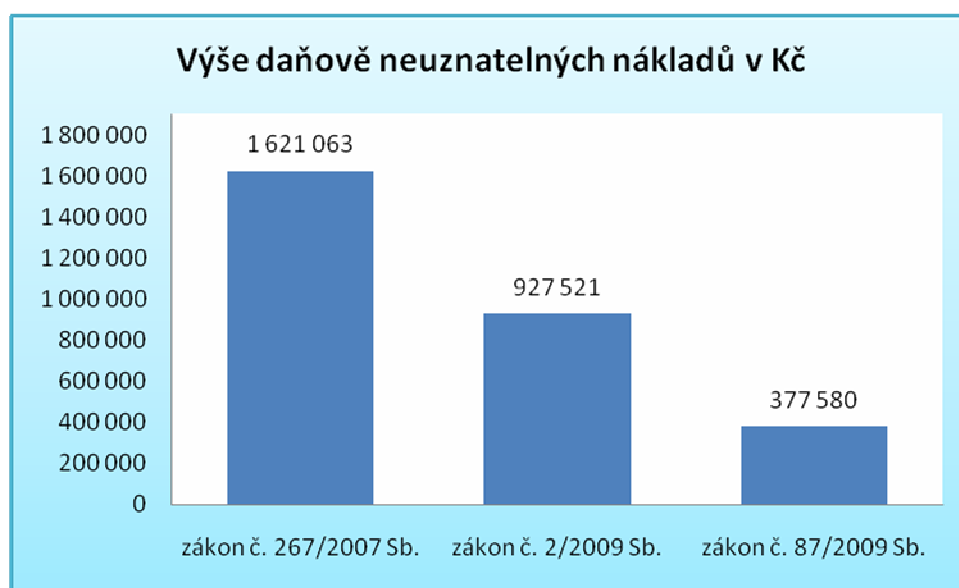
Zaměříme-li se na odlišnosti přijatých právních úprav z pozice daňové výhodnosti, tedy výše daňově uznatelných, resp. daňově neuznatelných finančních nákladů z úvěrů a půjček, vyjadřuje výše uvedené řazení rovněž sestupnou tendenci tvrdosti zákonodárců v této daňové problematice. Klesající výši daňově neuznatelných výdajů plynoucí v důsledku přijatých úvěrů a půjček dle znění jednotlivých novel lze ilustrovat níže uvedenou tabulkou uvádějící daňovou povinnost vypočtenou z reálných dat Společnosti:

Tab. č. 32: Přehled daňové povinnosti Společnosti.

Použité znění zákona	zákon č. 267/2007 Sb.	zákon č. 2/2009 Sb.	zákon č. 87/2009 Sb.
výše daňově neuznatelných nákladů	1 621 063 CZK	927 521 CZK	377 580 CZK

Zdroj: vlastní výpočet

Graf. č. 3: Přehled daňové povinnosti Společnosti.

Zdroj: vlastní graf

Příčiny snižující se daňové povinnosti lze spatřovat v uvolnění pravidel nízké kapitalizace, kterými přestaly být testovány vztahy s nespojenými osobami a v rámci úvěrů a půjček přijatých od spojených osob byl posuzovaný poměr mezi úhrnem těchto úvěrů a půjček a výší vlastního kapitálu zvýšen na 6:1 resp. 4:1. V případě konkrétní daňové situace Společnosti se na snížení rovněž podílelo omezení daňové neuznatelnosti finančních nákladů z úvěrů a půjček podřízených jinému závazku daňového poplatníka, mající za následek zahrnutí těchto nákladů mezi daňově uznatelné náklady Společnosti. Současně jistiny těchto úvěrů a půjček přestaly vstupovat do testů pravidel nízké kapitalizace, což opět vedlo k pozitivnímu dopadu na výši daňové povinnosti Společnosti.

Závěrem této kapitoly by bylo vhodné daňovým poplatníkům doporučit určitý postup usnadňující praktickou aplikaci všech výše zmíněných dopadů jednotlivých zákonem přijatých úprav problematiky daňové uznatelnosti, resp. neuznatelnosti finančních nákladů plynoucích z přijatých úvěrů a půjček. Následující postup mohl být uplatněn jak pro zdaňovací období roku 2008, tak pro zdaňovací období roku 2009. Postup bude rovněž uplatnitelný ve zdaňovacím období roku 2010, ve kterém daňový subjekt může využít zmírněnou verzi § 25 odst. 1 písm. w) ZDP, přičemž je však i nadále nutné mít na paměti dopad přechodných ustanovení ovlivněný zejména datem uzavřeného smluvního vztahu o přijatých úvěrech a půjčkách.

Úvěry a půjčky evidované daňovým poplatníkem v průběhu daného zdaňovacího období je vhodné rozdělit do jednotlivých skupin, v rámci kterých budou k přiřazeným úvěrům a půjčkám uplatněny shodné daňové přístupy.

1) *Skupina nultá*

Do nulté skupiny bude zařazena:

- Hodnota bezúročných úvěrů a půjček.
- Hodnota úvěrů a půjček, z nichž odvozené finanční náklady se stanou součástí vstupní ceny dlouhodobého majetku.

Úvěry a půjčky z nulté skupiny ve své podstatě vůbec nevedou k zúčtování finančních nákladů. Rovněž jistiny těchto úvěrů a půjček neovlivní žádný z prováděných testů, z čehož plyne, že těmito úvěry a půjčkami není nutné z daňového hlediska věnovat zvýšenou pozornost.

2) *Skupina první*

Do první skupiny bude zařazena:

- Hodnota úvěrů a půjček poskytnutých na základě smluv uzavřených do konce roku 2007, a to s nespojenými osobami.

Finanční náklady vztahující se k úvěrům a půjčkám zařazeným do první skupiny nejsou předmětem daňových testů, tyto náklady jsou vždy považovány za daňově účinný náklad. Jistiny z těchto úvěrů a půjček neovlivňují průměrný stav úvěrů a půjček za dané zdaňovací období.

3) *Skupina druhá*

Do druhé skupiny bude zařazena:

- Hodnota úvěrů a půjček poskytnutých na základě smluv uzavřených do konce roku 2007, a to se spojenými osobami.

Úvěry a půjčky patřící do této skupiny budou z daňového hlediska posuzovány dle § 25 odst. 1 písm. w) ve znění ZDP platném do 31.12.2007, tedy dle „starých pravidel“. Na základě této právní úpravy vstupovaly do daňových testů nízké kapitalizace pouze úroky, nikoliv veškeré finanční náklady, a to z úvěrů a půjček od spojených osob. Povolený poměr mezi hodnotou cizích zdrojů a vlastního kapitálu byl nastaven na mírnější úrovni 4:1. Úvěry a půjčky podřízené jiným závazkům daňového poplatníky, resp. ty, jež jsou odvozené od jeho výsledku hospodaření, nebyly tímto zněním zákona nijak speciálně upravovány.

4) *Skupina třetí*

Do třetí skupiny bude zařazena:

- Hodnota úvěrů a půjček poskytnutých na základě smluv uzavřených po datu 1.1.2008, a to s nespojenými osobami.
- Hodnota úvěrů a půjček poskytnutých na základě dodatků uzavřených po datu 1.1.2008 ke smlouvám, na základě kterých byly poskytnuty úvěry a půjčky zařazené do první skupiny.

Finanční náklady vznikající daňovému poplatníkovi na základě přijatých úvěrů a půjček řazených do třetí skupiny jsou vždy daňově účinné, do daňových testů není tedy nutné tyto náklady zahrnovat. Jistiny těchto úvěrů a půjček opět nemají dopad na průměrný stav úvěrů a půjček vykazovaný v příslušném zdaňovacím období.

5) *Skupina čtvrtá*

Do čtvrté skupiny bude zařazena:

- Hodnota úvěrů a půjček poskytnutých na základě smluv uzavřených po datu 1.1.2008, a to spojenými osobami.
- Hodnota úvěrů a půjček poskytnutých na základě dodatků uzavřených po datu 1.1.2008 ke smlouvám, na základě kterých byly poskytnuty úvěry a půjčky zařazené do druhé skupiny.

Finanční náklady, které daňovému poplatníkovi vzniknou v souvislosti s úvěry a půjčkami zařazenými do čtvrté skupiny, budou z hlediska daňové uznatelnosti či neuznatelnosti testovány ve znění zákona č. 87/2009 Sb., resp. Sdělení 2009 Ministerstva financí k tomuto zákonu.

6) *Skupina pátá*

Do páté skupiny bude zařazena:

- Hodnota úvěrů a půjček vázaných na výsledek hospodaření dlužníka.

Finanční náklady této skupiny úvěrů a půjček budou pro daňového poplatníka daňově neuznatelné v plné výši. Za předpokladu, že daný úvěr či půjčka je poskytnuta osobou spojenou, ovlivní výše tohoto úvěru či půjčky poměr mezi cizím a vlastním kapitálem v rámci výpočtu nízké kapitalizace.

6. ZÁVĚR

Účetní jednotku bez ohledu na to, zda v rámci své realizované podnikatelské činnosti dosáhla účetního zisku či ztráty, čeká z titulu splnění její daňové povinnosti v podobě daně z příjmů právnických osob rozbor dosaženého účetního výsledku hospodaření pro účely vyjádření základu daně. Jedná se o činnost poměrně náročnou, zahrnující v sobě celou řadu problematických otázek a okruhů, kterými je účetní jednotka nucena se zabývat, a jejichž analýza a možné dopady byly základním předmětem této diplomové práce.

Transformace výsledku hospodaření z důvodu vyjádření základu daně z příjmů právnických osob na konci účetního, resp. zdaňovacího období může být usnadněna již vhodně zvoleným a nastaveným systémem analytické evidence používané v průběhu daného období. V rámci analytického rozlišení syntetických účtů, jež mohou obsahovat nákladové položky jak daňově účinné, tak i daňově neúčinné, jsou náklady již v okamžiku svého vzniku rozděleny na ty, které pro účely zdanění zůstanou součástí vykázaného účetního výsledku hospodaření a ty, které z tohoto výsledku budou muset být vyjmuty.

Z analyzovaných úprav, kterými je nutné se v rámci popisované transformace zabývat, je zjevná snaha státu zakomponovat do základu daně pouze a jenom ty výsledkové položky, které jednoznačným způsobem souvisejí s podnikatelskou činností daňového subjektu, a to podnikatelskou činností realizovanou za standardních tržních podmínek, resp. návaznost zdanění na doprovodný finanční tok spojený s konkrétní zaúčtovanou nákladovou či výnosovou položkou. Z těchto titulů může být základ daně upravován o řadu skutečností jak na straně účetních výnosů, tak na straně účetních nákladů. Jako typické příklady lze uvést reprezentační náklady nebo smluvní úroky z prodlení, ať už nákladového či výnosového charakteru.

Daňovými zákony je zabezpečována obvyklost a běžnost obchodních aktivit uskutečňovaných daňovým subjektem s obchodními partnery ve vztahu určité spojenosti. Za předpokladu, že by cenové podmínky nastavené v těchto obchodních případech byly výrazně odlišné od těch, které by byly aplikovány při obchodování s jakýmkoliv jiným nepropojeným subjektem, je pro účely zdanění nezbytné dohodnuté ceny upravit.

Cíle spočívajícího v rovnováze stanovené daňové povinnosti daňového subjektu by mělo být dosaženo daňovou vazbou mezi souvisejícími výnosy a náklady. Z jednoho ze základních principů vymezených ustanoveními ZDP plyne, že za předpokladu, kdy je daňový subjekt povinen zdanit své dosažené výnosy, je oprávněn k těmto zdanitelným výnosům uplatnit veškeré náklady vynaložené na jejich dosažení, zajištění či udržení. Naopak v situaci, kdy dosažený výnos není nutné zahrnout mezi zdaňované položky v rámci obecného základu daně, není možné si tento základ, který bude předmětem zdanění, navíc opakovaně snížit o náklady související s tímto nezdanitelným výnosem. Příčinou nezahrnutí určitého dosaženého výnosu do obecného základu daně může být skutečnost, že jsou tyto položky zdaňovány prostřednictvím jiné zvláštní sazby daně, resp. v rámci samostatného základu daně, čímž by v případě současného vyjádření v obecném základu daně došlo k jejich duplicitnímu zdanění.

V daňové oblasti je rovněž velmi důsledně respektována vazba výnosové, resp. nákladové položky na zdaňovací období, ve kterém byla výsledková položka dosažena, resp. vynaložena. Tato zásada byla dobře pozorovatelná v rámci rozboru možných dopadů realizovaných účetních chyb a omylů na účetní výsledek hospodaření. Bez ohledu na okamžik, ve kterém se o opravě zjištěných nesrovnalostí účtuje, je nutné jejich případné dopady do účetního výsledku hospodaření ze základu daně eliminovat, resp. je uplatňovat prostřednictvím opravných či dodatečných daňových přiznání za ta účetní období, kterých se provedené opravy věcně a časově týkají.

V rámci samostatných podkapitol byl v diplomové práci věnován prostor vybraným problémům, a to rozdílu v hodnotě daňových a účetních odpisů a odlišné výši opravných položek tvořených k pohledávkám ze zákonného titulu a z titulu stanoveného vnitřním předpisem samotné účetní jednotky. Obě zmíněné oblasti představují dle mého názoru z věcného hlediska poměrně obtížné otázky, které jsou zdrojem častých chyb vyskytujících se v sestaveném daňovém přiznání. Tedy zejména pro ty účetní jednotky, které disponují hmotným a nehmotným majetkem případně upravovaným o technická zhodnocení či pohledávkami za svými obchodními partnery ve významnějších částkách, by bylo vhodné si nechat vypracovat externě metodiku určenou přímo k potřebám konkrétního daňového subjektu. Díky nastavené metodice budou účetní jednotky již následně schopny

samostatně správně pokračovat i v následujících zdaňovacích obdobích. Náklady vynaložené na služby daňového poradce či jiné osoby s příslušnými znalostmi se mohou několikanásobně vyplatit v porovnání s možnými daňovými doměrky při případných kontrolách správce daně.

Samostatná kapitola byla v diplomové práci věnována jedné z konkrétních úprav, která se účetní jednotky může týkat, a to vyloučení úroků a dalších finančních nákladů z daňově uznatelných nákladových položek z titulu nesplnění pravidel nastavených ZDP.

Problematika daňové uznatelnosti, resp. neuznatelnosti úroků a dalších finančních nákladů z přijatých úvěrů a půjček, známá pod označením nízká kapitalizace, prošla v několika málo uplynulých letech výraznými změnami díky novelám § 25 odst. 1 písm. w) ZDP, který uvedenou problematiku řeší. Znění přijaté zákonem č. 261/2007 Sb. přineslo pro daňové subjekty oproti doposud platné právní úpravě zásadní zpřísnění podmínek jak z hlediska daňové povinnosti, tak z hlediska způsobu nutného testování výše daňově neuznatelných finančních nákladů. Nejenom, že předmětem zmíněného testu začal být širší okruh nákladových položek, ale rovněž se rozšířil okruh úvěrů a půjček, které bylo nutné do testování zahrnout. Navíc ještě musely být splněny přísněji nastavené přípustné poměry objemu úvěrů a půjček přijatých od spojených či nespojených osob a stavu vlastního kapitálu.

Povinné testování představované pěti nastavenými podmínkami doprovázené celou řadou nových pojmů, s nimiž bylo v rámci prováděných testů nutno pracovat, bylo dle mého názoru problémem, který řada daňových poplatníků nebyla schopna samostatně vyřešit a bylo tak pro ně nezbytné vynaložit další náklady v podobě pomoci daňových poradců či jiných v tomto oboru zdatných osob. Přílišnou tvrdost daňového zákona v této oblasti si zřejmě i ve spojení s nastupující ekonomickou krizí uvědomili i samotní zákonodárci, a proto ještě před povinnou aplikací výše popsaných úprav přijali prostřednictvím zákona č. 2/2009 Sb. změny, které nastavená pravidla výrazně uvolňovaly jak v daňové přísnosti, tak ve výpočtové obtížnosti. Vzhledem k tomu, že v důsledku přechodných ustanovení přijaté novely byla daňovým poplatníkům při provedeném testování dána možnost volby mezi uvedenými právními úpravami, je zřejmé, že racionální uvažování daňových poplatníků vedlo k téměř nulové praktické aplikaci daňově tvrdě a výpočtově obtížně nastavených pravidel.

Ještě v průběhu roku 2009 došlo v uvedené problematice k dalšímu zmírnění přijatému zákonem č. 87/2009 Sb., čímž se testované podmínky dostaly prakticky na úroveň platnou před zahájením všech výše popsaných úprav a změn, tedy na úroveň platnou do konce zdaňovacího období roku 2007. Tyto, pro daňového poplatníka znovu výhodněji přijaté daňové podmínky, bylo možné retrospektivně aplikovat v již uplynulém zdaňovacím období roku 2009 a budou aplikovatelné v následujícím zdaňovacím období roku 2010.

Praktické dopady jednotlivých právních úprav na daňovou povinnost daňového poplatníka byly dokumentovány na konkrétních údajích poskytnutých spolupracujícími Společnostmi, kde byla zmíněná sestupná tendence v nastavené daňové tvrdosti dobře pozorovatelná.

Přijaté daňové zmírnění může být dle mého názoru jednou z významných okolností, která bude podnikatelskými subjekty vzata v úvahu při rozhodování se mezi vlastními a cizími zdroji použitými k financování podnikatelské činnosti.

7. SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A ÚČTOVACÍCH SCHÉMAT

Tabulka č.1:	Očištění výsledku hospodaření od vlivu zúčtované daňové povinnosti	13
Tabulka č.2:	Účetní operace v účetním období roku 2008	16
Tabulka č.3:	Účetní operace v účetním období roku 2009	16
Tabulka č.4:	Účetní operace v účetním období roku 2008	17
Tabulka č.5:	Účetní operace v účetním období roku 2009	17
Tabulka č.6:	Účetní operace v účetním období roku 2008	19
Tabulka č.7:	Účetní operace v účetním období roku 2009	19
Tabulka č.8:	Účetní operace v účetním období roku 2008	23
Tabulka č.9:	Účetní operace v účetním období roku 2009	23
Tabulka č.10:	Přehled účetních a daňových odpisů (budova).....	27
Tabulka č.11:	Přehled účetních a daňových odpisů (stavba)	28
Tabulka č.12:	Přehled účetních a daňových odpisů (kladkostroj)	28
Tabulka č.13:	Přehled účetních a daňových odpisů (oplocení).....	29
Tabulka č.14:	Kontrolní sestava majetku k 31.12.2009.....	29
Tabulka č.15:	Úprava výsledku hospodaření z titulu odpisů	31
Tabulka č.16:	Opravné položky k pohledávkám s rozvahovou hodnotou do 200 000 Kč	34
Tabulka č.17:	Opravné položky k pohledávkám s rozvahovou hodnotou nad 200 000 Kč	35
Tabulka č.18:	Tvorba opravných položek k pohledávkám dle interní směrnice účetní jednotky xxx	36
Tabulka č.19:	Účetní operace v účetním období roku 2007	36
Tabulka č.20:	Dopad na účetní závěrku a základ daně v roce 2007	37
Tabulka č.21:	Účetní operace v účetním období roku 2008	38
Tabulka č.22:	Dopad na účetní závěrku a základ daně v roce 2008	38
Tabulka č.23:	Účetní operace v účetním období roku 2009	40
Tabulka č.24:	Dopad na účetní závěrku a základ daně v roce 2009	40
Tabulka č.25:	Přehled vybraných plateb	53
Tabulka č.26:	Obsahové vymezení vlastního kapitálu.....	57

Tabulka č.27: Přehled podnikových úvěrů a půjček ve zdaňovacím období roku 2008.....	62
Tabulka č.28: Přehled výpočtových položek	63
Tabulka č.29: Přehled daňových charakteristik § 25 odst. 1 písm. w) ZDP ve znění platném k 1. 1. 2008 a 1. 1. 2009	66
Tabulka č.30: Přehled výpočtových položek	68
Tabulka č.31: Přehled výpočtových položek	70
Tabulka č.32: Přehled daňové povinnosti Společnosti	74
 Graf č. 1: Porovnání výše účetních a daňových odpisů jednotlivých majetků	30
Graf č. 2: Zvětšený detail výše účetních a daňových odpisů	30
Graf č. 3: Přehled daňové povinnosti Společnosti.	74
 Účtovací schéma č.1: Uzavírání účetních knih	11

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Knižní publikace:

- [1] Jaroš, T.: Daň z příjmů právnických osob v účetnictví 2009/2010. Grada Publishing a.s., Praha 2010. ISBN 978-80-247-3368-5.
- [2] Kelblová, H., Benda, V.: Investiční majetek ve vazbě na zákony o daních z příjmů a DPH. Polygon, Praha 2002. ISBN 80-7273-069-X.
- [3] Kovanicová, D.: Abeceda účetních znalostí pro každého. Bova Polygon, Praha 2009. ISBN 978-80-7273-156-5.
- [4] Kovanicová, D.: Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS. Polygon, Praha 2003. ISBN 80-7273-129-7.
- [5] Macháček, I.: Zaměstnanecké benefity a daně. ASPI, a.s., Praha 2007. ISBN 978-80-7357-275-4.
- [6] Müllerová, L., Vančurová, A.: Daně v účetnictví podnikatelů. ASPI, Praha 2006. ISBN 80-7357-163-3.
- [7] Müllerová, L., Vomáčková, H., Dvořáková, D.: Účetní předpisy pro podnikatele: komentář. ASPI, Praha 2009:ISBN 978-80-7357-435-2.
- [8] Pelc, V.: Daňové odpisy 2009-2010. Linde Praha, Praha 2009. ISBN 978-80-7201-771-3.
- [9] Pelc, V.: Daňové výdaje 2008 – Položky snižující základ daně, daňové režimy, specifika neziskových subjektů. Computer Press, Praha 2008. ISBN 978-80-251-1918-1.
- [10] Pelech, P., Pelc, V.: Daň z příjmů s komentářem k 1.1.2009. ANAG, Olomouc 2009. ISBN 978-80-7263-542-9.
- [11] Pilařová, I., Pilátová J.: Účetní závěrka, základ daně a finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2008. 1.VOX a.s., Praha 2008. ISBN 978-80-86324-74-6.
- [12] Sojka, V.: Mezinárodní zdanění příjmů. ASPI, a.s., Praha 2008. ISBN 978-80-7357-353-6.
- [13] Strouhal, J., Knapová, B., Židlická, R.: Účetnictví 2009: velká kniha příkladů. Computer Press, Brno 2009. ISBN 978-80-7357-435-2.
- [14] Vančurová, A., Láchová, L.: Daňový systém ČR 2008, aneb Učebnice daňového práva. VOX, Praha 2008. ISBN 978-80-86324-72-2.3.

Právní předpisy:

- [15] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví
- [16] Vyhláška Ministerstva financí č. 500/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví
- [17] České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.
- [18] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- [19] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- [20] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- [21] Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků
- [22] Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon
- [23] Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů
- [24] Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
- [25] Zákon č. 2/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- [26] Zákon č. 87/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- [27] Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech
- [28] Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
- [29] Pokyn č. D-295 pro účetní jednotky, které jsou dle § 19 odst. 9 zákona o účetnictví povinny použít pro účtování a sestavení účetní závěrky Mezinárodní účetní standardy
- [30] Pokyn č. D-300 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- [31] Sdělení č.j. 15/103 445/2007-151 k aplikaci ustanovení § 25 odst. 1 písm. w) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 261/2007 Sb. a zákona č. 296/2007 Sb.
- [32] Sdělení č.j. 15/33 371/2009-151 aplikaci ustanovení § 25 odst. 1 písm. w) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 2/2009 Sb. a zákona č. 87/2009 Sb.
- [33] Interpretace I-11 Srovnatelnost informací za běžné účetní a minulé účetní období v individuální účetní závěrce podnikatelů

Internetové zdroje:

- [34] Ministerstvo financí: www.mfcr.cz
- [35] Česká daňová správa: www.cds.mfcr.cz
- [36] Národní účetní rada: www.nur.cz
- [37] www.business.center.cz

Odborné články a další zdroje:

- [38] Bulla, M.: Chyby v účetnictví a jejich opravy. Účetnictví v praxi 5/2006.
- [39] Burda, Z.: Daňové posuzování úroků z úvěrů a půjček dle § 25 odst. 1 písm. w) zákona o daních z příjmů. Daně a právo v praxi 3/2009.
- [40] Kočová, M.: Chyby a jejich opravy v účetnictví. Účetnictví v praxi 4/2007.
- [41] Nesrovnal, J., Nesrovnalová, I.: Hekticky schválená novela zákona o daních z příjmů – vybrané oblasti daně z příjmů právnických osob, 1. část. Daňový expert 1/2009.
- [42] Pikal, V., Šimák, P.: Základ daně podle § 23 ZDP. Slabikář daně z příjmů fyzických osob 114/2002.
- [43] Pilařová, I.: Konečné řešení finančních nákladů z úvěrů a půjček roku 2008 z hlediska testů nízké kapitalizace. Účetnictví v praxi 3/2009.
- [44] Pilařová, I.: Třetí a poslední varianta testů nízké kapitalizace v podmínkách roku 2008 a postup v roce 2009. Účetnictví v praxi 6/2009.
- [45] Sobotková, V.: Aplikace testu nízké kapitalizace ve zdaňovacím období 2009. Daně a právo v praxi 11/2009.
- [46] Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 27.11.2007.
- [47] Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 20.4.2009.
- [48] Svobodová, P.: Odpisování dlouhodobého hmotného majetku. Bakalářská práce, VŠE 2007.